

**Univerzita Palackého v Olomouci
Právnická fakulta**

Monika Bezděková

Alternativy nepodmíněného trestu odnětí svobody

Diplomová práce

Olomouc 2011

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma *Alternativy nepodmíněného trestu odnětí svobody* vypracovala samostatně a citovala jsem všechny použité zdroje.

V Olomouci dne .....

Monika Bezděková

Na tomto místě bych chtěla poděkovat vedoucímu své diplomové práce JUDr. Filipu Ščerbovi, Ph.D. za čas mi věnovaný, za podněty, připomínky a cenné rady, které mi při vypracování této práce velice pomohly.

Seznam použitých zkratek

RE	Rada Evropy
OSN	Organizace spojených národů
OPP	obecně prospěšné práce
tr. zákon	zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění zákona č. 52/2009 Sb. účinném ke dni 1.4.2009
tr. zákoník	zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
tr. řád	zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád, ve znění pozdějších předpisů
zákon o soudnictví ve věcech mládeže	zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže), ve znění pozdějších předpisů

Obsah

Úvod	7
1 Úvod do problematiky alternativních trestů	9
1.1 Pojem alternativních trestů	9
1.2 Historický vývoj alternativních trestů na našem území	10
1.3 Restorativní justice	11
1.3.1 Obecně o pojmu restorativní justice	11
1.3.2 Restorativní justice v České republice	12
2 Systém alternativních trestů	13
3 Trest obecně prospěšných prací	14
3.1 Obecně k trestu obecně prospěšných prací	14
3.2 Ukládání trestu obecně prospěšných prací	16
3.3 Povinnosti odsouzeného	20
3.4 Náhrada škody způsobené přečinem	21
3.5 Výkon trestu obecně prospěšných prací	21
3.6 Přeměna trestu obecně prospěšných prací v trest odnětí svobody	24
3.7 Ukládání trestního opatření obecně prospěšných prací mladistvým	26
3.8 Právní úprava trestu obecně prospěšných prací ve Švýcarsku	27
4 Peněžitý trest	28
4.1 Obecná východiska a podstata peněžitého trestu	28
4.2 Ukládání peněžitého trestu	29
4.3 Výměra peněžitého trestu	31
4.4 Náhradní trest odnětí svobody	33
4.5 Výkon peněžitého trestu a náhradního trestu odnětí svobody	34
4.6 Fikce neodsouzení, zahlazení odsouzení	37
4.7 Ukládání peněžitého opatření mladistvým	37
4.8 Právní úprava peněžitého trestu ve Švýcarsku	39
5 Trest domácího vězení	40
5.1 Obecná východiska trestu domácího vězení	40
5.2 Ukládání trestu domácího vězení	41
5.3 Povinnosti odsouzeného	45
5.4 Výkon trestu domácího vězení a jeho kontrola	46
5.4.1 Obecně o výkonu trestu domácího vězení a náhradního trestu odnětí svobody	46

5.4.2	Kontrola výkonu trestu domácího vězení	48
5.5	Právní úprava trestu domácího vězení ve Spojených státech amerických	50
Závěr	.....	52
Použité prameny	.....	54
Shrnutí/ Abstract	.....	59
Seznam klíčových slov/ List of keywords	.....	60
Příloha: Statistika uložených alternativních trestů v České republice	.....	61

Úvod

Problematika alternativních trestů je již od počátku druhé poloviny 20. století velmi významným a diskutovaným tématem v řadě států světa, Českou republiku nevyjímaje, a to především z tohoto důvodu, že se obecně trestní justice v této době potýkala s obavami o funkčnosti trestní represe, když se stále ve větší míře objevovaly a stále se objevují problémy s přeplněností věznic, zvyšováním nákladů na vězeňství, nedostatečnou efektivitou trestu odnětí svobody a negativními vlivy vězeňského prostředí na odsouzené ke krátkodobým trestům odnětí svobody. Proto se v důsledku velkých politicko-sociálních změn, ke kterým v období druhé poloviny 20. století došlo, tyto musely promítnout i v oblasti trestní justice. Na základě uvedených okolností došlo ke zpochybnění dosud převládajících teorií a formovala se tzv. restituční teorie trestání, jejímž smyslem je umožnění odškodnění oběti trestného činu, tedy kompenzace veškeré újmy, i nemateriální, která ji v souvislosti s trestním jednáním pachatele trestného činu jako oběti tohoto činu vznikla a která položila základy restorativní justice, jež je teoretickým základem pro uplatňování alternativních trestů.¹

Období druhé poloviny 20. století je tak obdobím hledání a zavádění nových forem alternativních trestů a změn v úpravě doposud platných. Alternativní tresty jsou i v dnešní době tématem zcela aktuálním, které je stále podrobena vývoji. Jedná se dále o téma velice diskutované a zároveň kontroverzní, jelikož na jednotlivé aspekty, možnosti ukládání a celkově na jednotlivé druhy alternativních trestů existuje řada rozdílných názorů. Všechny tyto skutečnosti mne vedly k rozhodnutí, že jsem si zvolila jako téma své diplomové práce „Alternativy nepodmíněného trestu odnětí svobody“.

Cílem mé práce je dostatečně podrobným a přehledným způsobem vymezit podstatu alternativních trestů, popsat hmotněprávní a procesněprávní stránku vybraných alternativních trestů v užším pojetí, konkrétně trestu OPP a domácího vězení, jelikož tyto považuji za typické alternativy k nepodmíněnému trestu odnětí svobody, když je u nich zcela vyloučena možnost souběžného uložení nepodmíněného trestu odnětí svobody, a dále jednoho z alternativních trestů v širším pojetí, a to peněžitého trestu, když tento je již po dlouhou dobu uplatňovaným trestem v našem právním řádu, je možné jej uložit již od účinnosti zákona č. 117/1852 z.ř., o zločinech, přečinech a přestupcích.

Dalším cílem mé diplomové práce, je začlenit do jednotlivých kapitol srovnání trestněprávních úprav alternativních trestů obsažených v tr. zákoně a nově v tr. zákoníku a

---

¹ OSMANČÍK, Otakar. Teze o alternativních trestech a probačních úřednících. In OSMANČÍK, Otakar a kol. (ed). *K problematice alternativních trestů a opatření*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1996, s. 4-8.

dále stručně popsat právní úpravu trestu OPP a peněžitého trestu ve Švýcarsku a trestu domácího vězení ve Spojených státech amerických. Současně z důvodu komplexnosti mé diplomové práce se v jednotlivých kapitolách zmiňuji o možnostech uložení obdoby uvedených alternativních trestů jako trestních opatření mladistvým pachatelům a v neposlední řadě poukazuji na problematické aspekty jednotlivých alternativních trestů.

Na základě mnou vymezených cílů jsem proto do své diplomové práce začlenila v první řadě kapitolu obsahující vymezení pojmu alternativních trestů a jejich stručný vývoj a dále kapitolu obsahující vymezení pojmu restorativní justice, která s tématem alternativních trestů úzce souvisí. Další částí mé diplomové práce je pak kapitola vymezující systém alternativních trestů a v následujících kapitolách se již postupně věnuji třem konkrétním alternativním trestům, a to trestu OPP, peněžitému trestu a trestu domácího vězení, které jsou ve společnosti velmi známými a čím dál hojněji využívanými. Důkaz o zvyšující se míře uplatňování alternativních trestů v podobě grafu vytvořeného na základě statistických ročenek Ministerstva spravedlnosti pak obsahuje příloha mé diplomové práce, která je její poslední částí.

Hlavní metody, které jsem při zpracování této diplomové práce použila, jsou metoda popisná a metoda srovnávací, přičemž při vypracování této diplomové práce jsem vycházela z dostupných pramenů, konkrétně z knižních publikací, učebnic, komentovaných zákonů, právních časopisů, právních předpisů, judikatury, důvodových zpráv a také z internetových zdrojů a statistických ročenek Ministerstva spravedlnosti, které mi poskytly dostatečný podklad pro její vypracování.

1 Úvod do problematiky alternativních trestů

1.1 Pojem alternativních trestů

Aby bylo možné vymezit pojem alternativní tresty, je třeba v první řadě vymezit obsah pojmu trest a účel trestu.

Trestem je zákonem stanovený právní následek za určité protiprávní jednání.² Podle právní úpravy České republiky je trest prostředek státního donucení, který může uložit pouze soud, a to výlučně pachateli trestného činu, kterému je tímto způsobena újma.³ Pachateli trestného činu lze uložit pouze trest, který je ve výčtu trestů uvedeném v § 52 tr. zákoníku (dříve v § 27 tr. zákona).

Pokud jde o pojetí trestu, již z historie existují dvě základní teorie, a to teorie absolutní, jenž je nejstarší a teorie relativní. Absolutní teorie spočívá na principu odplaty a vychází z myšlenky, že se trestá, jelikož bylo páčáno zlo. Relativní teorie je představovaná teorií prevence a spočívá na předpokladu, že se trestá, aby nebylo páčáno zlo. Tyto základní teorie pojetí trestu se neobjevují v čisté podobě, postupně se objevují smíšené teorie, které přebírají z každé této teorie jednotlivé znaky.⁴

Účel trestu byl podle staré úpravy definován v § 23 tr. zákona, kdy tento stanovoval, že účelem trestu je ochrana společnosti před pachateli trestných činů, zabránění těmto pachatelům v dalších páčání trestné činnosti, výchova pachatele k tomu, aby vedl řádný život a tím výchovně působit na ostatní členy společnosti. Současná právní úprava obsažená v tr. zákoníku výslovnou definicí tohoto pojmu neobsahuje a byla nahrazena úpravou obecných zásad trestání, které se promítly v jednotlivých ustanoveních o trestních sankcích. Za nejvýznamnější zásadu lze považovat zásadu zákonnosti, podle níž lze trestní sankce ukládat pouze na základě zákona.⁵

Pojem alternativní obecně znamená možnost určitého výběru, v případě alternativních trestů se jedná o možnost danou na výběr soudu, zda v konkrétním případě uloží pachateli trestného činu nepodmíněný trest odnětí svobody nebo nějaký z alternativních trestů.

Alternativními tresty jsou tak obecně definovány jako tresty nespojené

---

² JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné*. 2.vydání. Praha: Leges, 2010, s. 347.

³ SOTOLÁŘ, Alexander, PÚRY, František, ŠÁMAL, Pavel. *Alternativní řešení trestních věcí v praxi*. 1.vydání. Praha: C.H.Beck, 2000, s.273-274.

⁴ JELÍNEK: *Trestní právo...*, s. 348.

⁵ Tamtéž s. 351.

s nepodmíněným trestem odnětí svobody.⁶ Jde tedy o zvláštní, jiné formy reakce na trestnou činnost, které představují alternativu ke klasickému trestu odnětí svobody.⁷

1.2 Historický vývoj alternativních trestů na našem území

Významným mezníkem ve vývoji alternativních trestů bylo přijetí Trestního zákona o zločinech, přečinech a přestupcích (zákon č. 117/1852 z.ř.), jenž se stal základem rakouského a později také československého trestního práva. Tento zákon rozlišoval zločiny, přestupky a přečiny a obsahoval možnost uložení alternativních trestů, a to peněžitou pokutu, propadnutí věci, ztrátu práv a povolení, tělesné kárání, vyhoštění z určitého místa a dále také domácí vězení.⁸ Tento trestní zákon platil až do roku 1950.

Přijetím tzv. recepční normy, zákona č. 11/1918 Sb., došlo k recepci práva platného před vznikem Československa do nového československého státu. Trestní právo tak bylo upraveno trestním zákonem z roku 1852, na Slovensku platil uherský trestní zákon z roku 1878 a zákon o přestupcích z roku 1879. Pokusem o unifikaci tohoto dualismu byl dokument Zatímní návrh obecné části trestního zákona z roku 1921 a v roce 1923 zveřejněný návrh trestního zákoníku nazvaný Přípravná osnova trestního zákona o zločinech a přečinech a zákona přestupkového, k jehož kodifikaci nedošlo. Po druhé světové válce, během níž byly vydávány nacistické předpisy a ukládány zcela nepřiměřené tresty, došlo k návratu trestního práva do stavu před druhou světovou válkou, tedy stále platily výše uvedené trestněprávní předpisy.⁹

Roku 1950 schválilo Národní shromáždění čtyři nové trestněprávní předpisy, trestní řád (zákon č.78/1950 Sb.), trestní zákon správní (zákon č. 88/1950 Sb.), trestní řád správní (zákon č. 89/1950 Sb.) a také trestní zákon (zákon č. 86/1950 Sb.).¹⁰

Trestní zákon z roku 1950 rozlišoval pouze jeden druh deliktu, a to trestný čin. Rozlišoval dále trest hlavní a trest vedlejší a obsahoval celou řadu alternativních trestů, trest ztráty čestných práv občanských, trest ztráty státního občanství, trest vyloučení z vojska, trest ztráty vojenské hodnosti, trest propadnutí jmění, peněžitý trest, trest zákazu činnosti, trest vyhoštění, trest zákazu pobytu, trest uveřejnění rozsudku a také trest propadnutí věci. Zákon

---

⁶ JELÍNEK: *Trestní právo...*, s. 357.

⁷ PŘESLIČKOVÁ, Hana, GAJDOŠ, Radek, KRUTINA, Miroslav. *Obecně prospěšné práce a další instituty restorativní justice: Informativní brožura pro nevládní organizace a účastníky trestního řízení*. 1.vydání. Praha: Český helsinský výbor, 2003, s.8.

⁸ BÍLÝ, Jiří. *Právní dějiny na území České republiky*. 1.vydání. Praha: Linde, 2003, s. 459.

⁹ VLČEK, Eduard. *Dějiny trestního práva v Českých zemích a v Československu*. 3. nezměněné vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2006, s.36-39.

¹⁰ Tamtéž s.48.

dále obsahoval možnost podmíněného odsouzení, kdy soud podmíněně odložil výkon trestu odnětí svobody nepřevyšujícího jeden rok za podmínek stanovených tímto zákonem a stanovil při tom zkušební dobu na jeden až tři roky. Místo trestu odnětí svobody nepřevyšujícího tři měsíce mohl soud uložit pachateli, který jinak vedl řádný život pracujícího člověka, nápravné opatření na jeden až šest měsíců v případě, že k nápravě pachatele postačil dle posouzení soudu tento mírnější trest. Nápravné opatření bylo vykonáváno na svobodě, kdy byl pachatel povinen vykonávat práci mu určenou za sníženou odměnu. Peněžitý trest mohl být soudem uložen jen v případech zákonem stanovených v rozpětí 1.000 Kčs až 10 milionů Kčs.

Za vznik novodobého trestního práva lze považovat vydání tr. zákona, který po řadě novelizací platil až do přijetí tr. zákoníku, jenž vstoupil v platnost dne 1.1.2010. Základními principy tr. zákona byla převýchova pachatele, výchovný účel trestu, kdy důsledkem tohoto chápání a také důsledkem vlivu poznatků západoevropských zemí došlo k zavádění řady alternativních trestů do československého a později českého právního řádu, tak například novelou č. 148/1969 Sb. byl do našeho právního řádu zaveden trest zákazu pobytu, novelou č. 152/1995 Sb. trest obecně prospěšných prací a novelou č. 253/1997 Sb. podmíněné odsouzení s dohledem a upuštění od potrestání s dohledem. Výše zmíněnými novelami a dalšími v této práci nejmenovanými došlo v českém trestním právu k posílení zásady individualizace trestu, což je zásada ovládající moderní trestní právo v řadě států světa.¹¹

1.3 Restorativní justice

1.3.1 Obecně o pojmu restorativní justice

Restorativní justice¹² je jednak chápána jako určitý koncept zacházení s pachateli, odlišný od klasické retributivní justice a dále také jako určitý proces, při kterém se všechny subjekty zúčastněné na spáchaném trestném činu setkávají, aby tuto jejich vzniklou situaci a její důsledky společně vyřešily. Restorativní justice tak usiluje o maximální možnou míru uzdravení a obnovu trestným činem narušených vztahů. Za tímto účelem účastníkům umožňuje společně identifikovat způsobené újmy a vzniklé potřeby a od nich se odvíjející povinnosti a závazky.¹³

Pojetí trestního práva ovlivněného principy restorativní justice tak předpokládá aktivní zapojení oběti a také pachatele trestného činu do obnovení systému hodnot a sociálních vztahů, narušených spáchaným trestným činem. Primární obětí se namísto státu stává

¹¹ BÍLÝ: *Právní dějiny...*, s.458-460.

¹² Pojem *restorativní* je odvozen z anglického to restore – obnovit, navrátit do původního stavu.

¹³ ZEHR, Howard. *Úvod do restorativní justice*. Praha: Sdružení pro probaci a mediaci v justici, 2003. s.17.

bezprostřední oběť trestného činu, která byla tímto činem poškozena, popřípadě rodinní příslušníci oběti a další osoby této oběti blízké. Trestný čin je dle koncepce restorativní justice chápán jako konflikt mezi konkrétními subjekty, pachatelem a obětí trestného činu, kteří se aktivně podílejí na překonání negativních následků trestného činu.¹⁴

Za nejrozšířenější způsob aplikace principů restorativní justice je považována mediace, kdy je k zajištění setkání subjektů trestného činu, tedy oběti, pachatele a popřípadě dalších osob, tj. například rodinných příslušníků oběti, svěřena iniciativní role neutrální osobě, která plní úkoly zprostředkovatele (mediátora). Tuto úlohu hrají buď soukromé osoby nezávislé na státní moci, jejichž činnost je financována z různých nadačních zdrojů nebo probační úředník v zemích, kde je rozvinut probační systém, v České republice tvoří tento systém Probační a mediační služba.¹⁵

1.3.2 Restorativní justice v České republice

Důsledkem vlivu restorativní justice na trestní právo České republiky bylo především přijetí zákona č. 257/2000 Sb., o probační a mediační službě, ve znění pozdějších předpisů a také zákona o soudnictví ve věcech mládeže, jímž byla úprava trestání mladistvých vyčleněna z tr. zákona a v neposlední řadě rozšíření systému trestů o řadu alternativních trestů. V oblasti trestního práva procesního vyvrcholil tento vliv přijetím řady novel, například novelou z roku 1993 byl do našeho právního řádu zakotven institut podmíněného zastavení trestního stíhání a novelou z roku 1995 institut narovnání.¹⁶

---

¹⁴ LATA, Jan. *Účel a smysl trestu*. 1.vydání. Praha: LexisNexis, 2007, s. 32-33.

¹⁵ KARABEC, Zdeněk. *Restorativní justice: Sborník příspěvků a dokumentů*. 1.vydání. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2003, s. 18-20.

¹⁶ Tamtéž

2 Systém alternativních trestů

Trestní právo České republiky rozlišuje za prvé alternativy v oblasti trestního práva, a to práva hmotného a procesního, a za druhé alternativy realizované mimo systém trestního práva. Hmotněprávními alternativami jsou jednak alternativní tresty, jimiž jsou obecně všechny tresty nespojené s nepodmíněným trestem odnětí svobody a dále alternativy k potrestání, kterými jsou upuštění od potrestání a podmíněné upuštění od potrestání s dohledem. Procesními alternativami k standardnímu trestnímu řízení jsou tzv. odklony a za alternativu realizovanou mimo systém trestního práva je zejména považována mediace.¹⁷

Alternativní tresty se stejně jako tresty samotné dělí podle řady různých kritérií. Podle zájmu, které tresty postihují, lze alternativní tresty dělit na tresty postihující svobodu (trest domácího vězení) a tresty majetkové (peněžitý trest). Dále se dělí na tresty, které je možné uložit samostatně (trest domácího vězení) a tresty vedlejší. Podle určitosti trestní sankce se dělí tresty na absolutně určité, kdy zákon stanoví druh a výměru trestu, tresty relativně určité, u nichž zákon stanoví pouze nejnižší nebo nejvyšší výměru trestu (trest domácího vězení) a absolutně neurčité tresty, u nichž zákon druh ani výměru nestanoví. Dalším kritériem je, jestli lze trest uložit kterémukoli pachateli (trest domácího vězení) nebo jen omezenému okruhu pachatelů (trest obecně prospěšných prací například nelze uložit pachateli, který je zdravotně nezpůsobilý k výkonu takového trestu). Další dělením je na tresty, které je možné uložit dospělému pachateli a tresty, které lze uložit mladistvému.¹⁸

Za základní a významné dělení je pak považováno dělení na alternativní tresty v užším pojetí, mezi které patří alternativní tresty, jenž jsou ukládány namísto nepodmíněného trestu odnětí svobody a zahrnují v sobě dále odbornou kontrolu a vedení pachatele, těmito tresty jsou podmíněné odsouzení k trestu odnětí svobody, podmíněné odsouzení k trestu odnětí svobody s dohledem, trest obecně prospěšných prací a trest domácího vězení, a na alternativní tresty v širším pojetí, které zahrnují alternativní tresty v užším pojetí a dále tresty, u nichž nedochází k úplnému vyloučení odnětí svobody, kterými jsou peněžitý trest, trest propadnutí majetku, trest propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty, trest zákazu činnosti, trest zákazu pobytu, trest zákazu vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce, trest ztráty čestných titulů a vyznamenání, trest ztráty vojenské hodnosti a trest vyhoštění.¹⁹

¹⁷ SOTOLÁŘ, PÚRY, ŠÁMAL: *Alternativní řešení...*, s.273.

¹⁸ JELÍNEK: *Trestní právo...*, s. 358-360.

¹⁹ KALVODOVÁ, Věra. *Postavení trestu odnětí svobody v systému trestněprávních sankcí*. 1.vydání. Brno: Masarykova univerzita. 2002, s. 113-114.

3 Trest obecně prospěšných prací

3.1 Obecně k trestu obecně prospěšných prací

Trest OPP byl do právního řádu České republiky zařazen novelou provedenou zákonem č. 152/1995 Sb., s účinností od 1.1.1996 jako trest, jenž bylo možné uložit pachateli trestného činu samostatně nebo vedle jiného trestu.²⁰ Tento trest byl v této době odborníky a také právní praxí považován za velmi progresivní, jelikož dle jejich názoru mohl přispět k nápravě pachatele více, než umožňoval trest odnětí svobody, když uložením trestu OPP nejsou narušeny sociální vazby pachatele, pachatel není zbaven společenských povinností a celkové zodpovědnosti za svůj život, což by ho mohlo vést k tomu, že nebude porušovat povinnosti vyplývající mu z takto uloženého trestu.²¹

Trest OPP je považován za významnou alternativu nepodmíněného trestu odnětí svobody, především však krátkodobého nepodmíněného trestu odnětí svobody, a to i vzhledem ke skutečnosti, že zákon umožňuje přeměnu nevykonaného trestu OPP na trest odnětí svobody a také proto, že byl zákonodárcem původně začleněn do výčtu trestů uvedeného v § 27 tr. zákona na druhé místo hned za trest odnětí svobody.²²

Z pohledu změn provedených přijetím tr. zákoníku je s účinností od 1.1.2010 trest OPP zařazen ve výčtu trestů uvedeného v § 52 tr. zákoníku za trest odnětí svobody a za trest domácího vězení. Dle současné právní úpravy lze tedy trest OPP považovat za mírnější než je trest domácího vězení, a to především s ohledem na skutečnost, že na rozdíl od náhradního trestu odnětí svobody za trest OPP se náhradní trest odnětí svobody za trest domácího vězení vždy vykoná celý.²³ Pokud jde o posouzení, zda lze trest OPP považovat za přísnější než je podmíněné odsouzení k trestu odnětí svobody, obecně odborníci a také judikatura tvrdí, že není a nebylo možné usoudit, že by byl trest OPP závažnějším trestem, než je podmíněné odsouzení k trestu odnětí svobody. Dle mého názoru toto není tak jednoznačné, když v případě uložení podmíněného trestu odnětí svobody je odsouzený především povinen vést v rámci zkušební doby řádný život, stejná povinnost je uložena i odsouzenému k trestu OPP, který je však obecně navíc povinen ve stanovené době tyto OPP vykonat. Je tedy otázkou, zda to, že odsouzený k trestu OPP má podstatně více povinností, je dostatečným kritériem pro posouzení, který z těchto trestů je mírnějším či přísnějším.

---

²⁰ SOTOLÁŘ, PÚRY, ŠÁMAL: *Alternativní řešení...*, s.317.

²¹ VÚJTĚCH, Jan a kol. *Výzkum institutu obecně prospěšných prací*. 1. vydání. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1998, s. 4-6.

²² KALMTHOUT, Anton. Realizace alternativních trestů, některé zkušenosti západoevropských zemí. *Právní rozhledy*, 1997, roč. 5, č. 12, s. 623.

²³ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník I. §1 až 139. Komentář*. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2009, s.730.

Trest OPP lze charakterizovat jako určitý druh nucené práce prováděné ve prospěch širšího okruhu osob, která je vzhledem k čl. 4 odst. 3 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod legální, když nucenou prací není případ, kdy je vyžadována povinná práce od osob, které jsou uvězněny na základě zákona nebo od osob, které jsou podmíněně odsouzeny nebo podmíněně propuštěny z výkonu trestu odnětí svobody.²⁴

Dle důvodové zprávy k vládnímu návrhu novely č. 152/1995 Sb., kterou byl trest OPP začleněn do právního řádu České republiky, měl být tento trest ukládán pachatelům méně závažných trestných činů, na které není potřeba působit trestem odnětí svobody a z nějakého důvodu jim nepostačuje uložit samostatný peněžitý trest. Předpokládalo se, že tento trest bude ukládán v případě vandalství, výtržnictví nebo méně závažné trestné činnosti.²⁵

Trest OPP spočívá, jak dle staré i dle nové právní úpravy, v povinnosti odsouzeného provést ve stanoveném rozsahu práce k obecně prospěšným účelům demonstrativně uvedené v § 62 odst. 3 tr. zákoníku (dříve v § 45 odst. 3 tr. zákona), jenž nesmí sloužit výdělečným účelům a spočívající v údržbě veřejných prostranství, úklidu a údržbě veřejných budov a komunikací, jiných činnostech ve prospěch obce nebo státních nebo jiných obecně prospěšných institucí, které se zabývají vědou, kulturou, školstvím, ochranou zdraví, požární ochranou, ochranou životního prostředí, podporou a ochranou mládeže, ochranou zvířat, humanitární, sociální, charitativní, náboženskou, tělovýchovnou a sportovní činností, a to osobně, ve svém volném čase a bezplatně.²⁶

Konkrétně tak mohou být uloženy například tyto činnosti: úklidové práce (úklid vozovek, chodníků, hřbitovů, vodních toků, mytí oken, práce v lesích apod.), stavební a jiné odborné práce (budování chodníků, demolice staveb, malířské práce, kamenické práce, klempířské práce apod.), stavební a jiné pomocné práce (výkopové práce, stěhování, sekání trávy, pomoc v prádelnách apod.), kancelářské a odborné práce (tvorba internetových stránek, výuka cizích jazyků, roznáška pošty apod.).²⁷ Základní podmínkou výkonu OPP je jejich obecná prospěšnost, jde tedy o vytvoření nějakého výsledku, jenž slouží širšímu okruhu osob. Z tohoto důvodu je stanoven okruh subjektů, v jejichž prospěch mohou být OPP vykonávány, s odkazem na zaměření jejich činnosti. OPP tak mohou být vykonávány ve prospěch obcí, státních institucí nebo obecně prospěšných institucí.²⁸ Podle výše uvedené důvodové zprávy jsou OPP stanoveny tak, aby doplňovaly práce vykonávané odsouzeným v pracovněprávním

²⁴ VÚJTĚCH: *Výzkum institutu...*, s. 4-6.

²⁵ HÁKOVÁ, Lucie, KOTULAN, Petr, ROZUM, Jan. Několik poznámek k trestu obecně prospěšných prací. *Trestní právo*, 2005, roč. X, č. 4, s. 10-11.

²⁶ SOTOLÁŘ, PŮRY, ŠÁMAL: *Alternativní řešení...*, s.317-320.

²⁷ PŘESLIČKOVÁ, GAJDOŠ, KRUTINA: *Obecně prospěšné práce...*, s. 15.

²⁸ ŠÁMAL: *Trestní zákoník I...*, s.735.

vztahu nebo jiné práce sloužící k obživě odsouzeného, a aby byl zároveň výkonem OPP zajištěn výkon prací, jež nejsou například pro nízký výdělek zpravidla vykonávány v pracovním poměru.²⁹

3.2 Ukládání trestu obecně prospěšných prací

Tr. zákon umožňoval soudu uložit trest OPP v případě, že odsuzoval pachatele za trestný čin, na který zákon stanovoval trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřevyšovala pět let a dále za podmínky, že vzhledem k povaze spáchaného trestného činu a možnosti nápravy pachatele uložení jiného trestu k dosažení účelu trestu nebylo třeba, přičemž při posuzování tohoto předpokladu se dle § 31 tr. zákona vycházelo z obecných hledisek určujících stupeň nebezpečnosti trestného činu pro společnost a také z možnosti nápravy a poměrům pachatele, jež byly důležité z hlediska stanovení druhu trestu a jeho výměry. Tento trest mohl být uložen jako samostatný trest i vedle jiného trestu vyjma vedle trestu odnětí svobody a bylo možné ho uložit i v případě, že nebyl ve zvláštní části tr. zákona uveden.

Současná právní úprava nově umožňuje soudu uložit trest OPP v souladu v § 62 odst. 1 tr. zákoníku, odsuzuje-li pachatele za přečin. Novou právní úpravou tak došlo k rozšíření případů, v nichž lze tento trest uložit, jelikož přečinem se dle § 14 odst. 2 tr. zákoníku rozumí úmyslný trestný čin, za nějž zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby do pěti let, což odpovídá situacím, kdy bylo možné uložit trest OPP podle staré právní úpravy a zároveň se přečinem rozumí jakýkoli nedbalostní trestný čin bez ohledu na horní hranici trestní sazby, kterou za jeho spáchání zákon stanovuje.

Otázku, zda to bude spravedlivé, zda bude naplněn účel trestu a pachatel dostatečně potrestán například v případě spáchání trestného činu obecného ohrožení z nedbalosti podle § 273 odst. 3 tr. zákoníku, kdy nově je uložení trestu OPP i za tento nedbalostní trestný čin dovoleno, si musí každý posoudit sám. Dle mého názoru může dojít k situacím, kdy rozšíření možnosti uložit trest OPP za jakékoli nedbalostní trestné činy bez omezení nebude vhodné, tudíž by zřejmě bylo vhodnější omezit uložení tohoto trestu za nedbalostní trestné činy, například stanovením konkrétní horní hranice trestní sazby.

Trest OPP může být i podle současné právní úpravy uložen jako samostatný nebo i vedle jiného druhu trestu. Jako samostatný trest ho lze uložit i v případě, že zákon ve zvláštní části za některý trestný čin tento trest výslovně nestanovuje. Avšak tato možnost uložit trest OPP jako trest samostatný je podmíněna tím, že vzhledem v povaze a závažnosti spáchaného

---

²⁹ SOTOLÁŘ, PÚRY, ŠÁMAL: *Alternativní řešení...*,s.319.

přečinu a osobě a poměrům pachatele uložení jiného trestu není třeba. Při posuzování těchto podmínek se vychází z obecných kritérií určujících povahu a závažnost trestného činu uvedených v § 39 tr. zákoníku, jež se uplatňují při stanovování druhu a výměry trestu.³⁰ Trest OPP může být uložen vedle jakéhokoli trestu s výjimkami uvedenými v § 53 odst. 1 tr. zákoníku, který stanovuje, že trest OPP nelze uložit vedle trestu odnětí svobody, což vyplývá i ze skutečnosti, že nevykonaný trest OPP se přeměňuje na trest odnětí svobody a dále vedle trestu domácího vězení. Jelikož nelze trest OPP uložit vedle trestu odnětí svobody, nebude ho možné podle mého názoru uložit ani vedle trestu odnětí svobody podmíněně odloženého, jelikož skutečnost, že byl trest odnětí svobody podmíněně odložen, nemění nic na tom, že se jedná o trest odnětí svobody.

Trest OPP ukládá soud rozsudkem, popř. trestním příkazem, avšak jeho výkon je odsouzenému nařízen samostatným usnesením soudu (podrobněji v další části mé diplomové práce). Trestním příkazem může být tento trest v souladu s § 314e odst. 3 tr. řádu uložen pouze v případě, že si soud předem vyžádá zprávu probačního úředníka, jejímž obsahem bude zjištění možnosti výkonu tohoto trestu a také zdravotní způsobilosti pachatele, včetně stanoviska pachatele k uložení tohoto druhu trestu. Trest OPP se pak ukládá s přihlédnutím k této zprávě. Důvodová zpráva k novele tr. řádu č. 41/2009 Sb., která je účinná od 1.1.2010 uvádí, že důvodem pro zavedení institutu uvedené zprávy probačního úředníka byla skutečnost, že trest OPP byl v České republice ve značné míře ukládán právě trestním příkazem, kdy docházelo v řadě případů k tomu, že samosoudce ukládal tento trest i těm pachatelům, kteří neměli v úmyslu tento trest v budoucnu vykonat, tudíž docházelo k přeměně tohoto trestu na trest odnětí svobody. Účelem institutu zprávy probačního úředníka je tedy zamezit ukládání trestu OPP v případech, kdy toto nebude účelné vzhledem k negativnímu postoji pachatele k tomuto druhu trestu.³¹ Zavedení tohoto institutu považuji za nepochybný přínos, jelikož při ukládání tohoto trestu je cílem jeho řádný výkon, tudíž zjištění stanoviska pachatele ještě před samotným uložení tohoto trestu vede k tomu, že se pachatel může svobodně rozhodnout, zda za své jednání ponese následek spočívající v obecně prospěšné činnosti či dá přednost jinému druhu trestu, který může být a nejspíš i bude přísnější.

Uložit trest OPP rozsudkem soudu lze i bez souhlasu pachatele, avšak stanovisko pachatele není nerozhodné. Sám tr. zákoník v § 64 stanovuje, že soud při ukládání tohoto

---

³⁰ JELÍNEK: *Trestní právo...*, s. 379.

³¹ Důvodová zpráva k zákonu č. 41/2009 Sb., o změně některých zákonů v souvislosti s přijetím trestního zákoníku

trestu obligatorně přihlédne ke stanovisku pachatele, jelikož negativní stanovisko pachatele k tomuto druhu trestu může zapříčinit to, že tento trest nebude vykonán, což povede k přeměně tohoto trestu na trest odnětí svobody.³² Vyjádřit stanovisko je právem pachatele, nikoli jeho povinností, avšak pokud se pachatel vyjádří, soud by se měl s tímto jeho stanoviskem vypořádat v odůvodnění svého rozhodnutí, a to i v případě, že mu vyhoví. Problematické je, když pachatel svého práva nevyužije a k uložení tohoto trestu se nevyjádří. Naše právní úprava je založena na tom, že soud musí při rozhodování o uložení trestu OPP povinně přihlédnout k výše uvedenému stanovisku pachatele, tudíž v případě, že soud toto stanovisko nemá, tj. pachatel se nevyjádřil, nebude možné trest OPP tomuto pachateli uložit. Dle mého názoru je toto řešení spravedlivé a v těchto případech by měl být pachateli uložen přísnější trest, tzn. trest domácího vězení nebo nepodmíněný trest odnětí svobody, jelikož podstatou alternativních trestů je součinnost pachatelů, pokud tedy tuto součinnost orgánům činným v trestním řízení tito pachatelé neposkytnou, měli by za to nést odpovědnost.

Zavedení institutu souhlasu pachatele je doporučováno i RE v dokumentu Evropská pravidla v oblasti společenských sankcí a opatření ze dne 17.1.1992. Institut pro kriminologii a sociální prevenci také doporučuje jeho zavedení, jelikož to považuje za žádoucí především z důvodu pozitivního přístupu pachatele k tomuto trestu a tudíž k jeho řádnému výkonu a dosažení jeho ideálních resocializačních efektů.³³ Jak nasvědčují statistiky, z celkového počtu uložených trestů OPP je jich v konečném důsledku vykonána jen pouhá část, což vede k tomu, že tyto řádně nevykonané tresty OPP se přemění na tresty odnětí svobody, což sebou nese negativní důsledky, například přeplňování věznic, kdy odstranění konkrétně tohoto problému je cílem alternativních trestů.³⁴ Dle mého názoru by měl být souhlas pachatele s uložení trestu OPP začleněn do naší právní úpravy pouze v případě, že by byla podrobně upravena také problematika náležitostí tohoto souhlasu, případná možnost odvolání pachatele proti rozsudku, kterým mu byl tento trest uložen a s nímž vyslovil souhlas. Za tohoto stavu věci by bylo reálné uvažovat o tom, že v případě, že pachatel udělí s uložení tohoto trestu souhlas, bude to vést k tomu, že bude za své jednání a tedy plnění podmínek výkonu tohoto trestu více odpovědným, a bude zde větší pravděpodobnost, že tento trest řádně vykoná. V případě, že by tyto podmínky nebyly jasně stanoveny, mohlo by dojít ke vzniku dalších problémů.

---

³² SOTOLÁŘ: *Alternativní řešení...*,s.321-322.

³³ VŮJTĚCH: *Výzkum institutu...*,s. 98.

³⁴ PŘESLIČKOVÁ, GAJDOŠ, KRUTINA: *Obecně prospěšné práce...*,s. 17.

Tr. zákoník výslovně stanovuje, stejně jako stanovoval tr. zákon, že soud je při ukládání trestu OPP povinen přihlídnout ke zdravotnímu stavu pachatele, jelikož tato skutečnost má podstatný vliv na možnost samotného výkonu tohoto trestu, jelikož je pachatel povinen tyto práce vykonat osobně, není zde možnost jakéhokoli zastoupení. Tudíž v případě existence pochybnosti o zdravotní způsobilosti pachatele k výkonu trestu OPP, je soud povinen zajistit potřebné důkazy, o které může opřít své rozhodnutí. K této překážce je soud povinen přihlídnout i ve vykonávacím řízení při stanovování druhu, místa a také doby výkonu trestu OPP. V případě, že zdravotní nezpůsobilost pachatele nastane až ve vykonávacím řízení, vede to k přerušení, odkladu či upuštění od výkonu trestu OPP. Zdravotní způsobilostí se míní i duševní stav pachatele.³⁵

Nová právní úprava zavedla dále překážku, kdy soud zpravidla trest OPP neuloží, jde-li o pachatele, kterému byl tento druh trestu v době tří let předcházejících rozhodování soudu o opětovném uložení tohoto druhu trestu přeměněn na trest odnětí svobody v souladu v § 65 odst. 2 tr. zákoníku. Podmínkou je ovšem skutečnost, že trest OPP nebo jeho část byl skutečně přeměněn na trest odnětí svobody, v tomto případě by nestačilo, kdyby zde existovala příčina, pro kterou by mohlo k této přeměně dojít, avšak by k ní skutečně nedošlo. Zákonodárce použil v § 62 odst. 2 tr. zákoníku vyjádření „soud trest obecně prospěšných prací zpravidla neuloží“, což znamená, že konečné rozhodnutí o neuložení tohoto druhu trestu je na soudu.³⁶

Výměra trestu OPP činí od 50 do 300 hodin. Nová právní úprava tak snížila horní hranici z původních 400 hodin na 300 hodin, dolní hranice zůstala stejná. K tomuto snížení horní hranice výměry trestu OPP došlo i díky praxi Probační a mediační služby, která zjistila, že pokud je tento trest ve výměře 400 hodin uložen zaměstnanému člověku, je pro něj velice obtížné tento trest v zákonem stanovené lhůtě vykonat, což ve svém důsledku vede k tomu, že odsouzený tento trest nevykoná a dojde k přeměně tohoto trestu na trest odnětí svobody.³⁷

Ze způsobu přepočtu nevykonaných hodin trestu OPP lze dovodit, že soud ukládá trest OPP ve výměře stanovené v celých hodinách, přičemž konkrétní výměra odpovídá v souladu s § 39 tr. zákoníku povaze a závažnosti spáchaného trestného činu a také poměrům, dosavadnímu životu a možnostem nápravy pachatele. Soud ukládá trest OPP v takové výměře, aby po případné přeměně tohoto nevykonaného trestu na trest odnětí svobody, nebyla

---

³⁵ SOTOLÁŘ, PÚRY, ŠÁMAL: *Alternativní řešení...*, s.325-327.

³⁶ ŠÁMAL: *Trestní zákoník I...*, s.733-734.

³⁷ ŽATECKÁ, Eva, FRYŠTÁK, Marek. Trest obecně prospěšných prací z pohledu nového trestního zákoníku a případných změn dalších souvisejících předpisů. *Trestní právo*, 2007, roč. XII, č. 9, s. 5-8.

překročena hranice trestu odnětí svobody stanovená ve zvláštní části trestního zákoníku za pachatelem spáchaný trestný čin.³⁸

3.3 Povinnosti odsouzeného

Odsouzený k trestu OPP je zejména povinen tyto práce řádně a ve stanovené době vykonat, dále vést v průběhu výkonu tohoto trestu řádný život a případně plnit přiměřená omezení či přiměřené povinnosti, které mu byly k zajištění náležitého výkonu uloženého trestu OPP soudem v souladu s § 63 odst. 2 tr. zákoníku (dříve § 45a odst. 1 tr. zákona) uloženy. Soud tedy může odsouzenému po dobu výkonu trestu OPP uložit přiměřená omezení a přiměřené povinnosti, směřující pachatele k tomu, aby vedl řádný život. Uložit přiměřená omezení a přiměřené povinnosti může soud i pro zkušební dobu podmíněného upuštění od potrestání s dohledem a podmíněného odsouzení k trestu odnětí svobody (případně s dohledem). Rozdíl od ukládání přiměřených omezení a přiměřených povinností v rámci podmíněného upuštění od potrestání s dohledem a podmíněného odsouzení k trestu odnětí svobody spočívá pouze v tom, že v případě jejich uložení v rámci výkonu trestu OPP, zde není stanovena žádná zkušební doba, proto je odsouzený povinen tyto omezení a povinnosti dodržovat pouze po dobu výkonu trestu OPP. Pokud jde o obsahové vymezení přiměřených omezení a přiměřených povinností § 48 odst. 4 tr. zákoníku (dříve § 26 odst. 4 tr. zákona) obsahuje demonstrativní výčet těchto omezení a povinností, které mohou být soudem po dobu výkonu trestu OPP pachateli uloženy. Podstatou těchto omezení a povinností je to, že jde o určitý zásah do svobody jednání a rozhodování pachatele, kdy se může jednat o určitou formu zákazu či příkazu určitého konání (zdržení se požívání alkoholických nápojů, podrobení se vhodným programům psychologického poradenství).³⁹

V každém případě se musí jednat o omezení a povinnosti přiměřené, jejichž účelem je vždy to, aby odsouzený vedl řádný život, a dále přiměřené spáchanému přečinu a také povaze uloženého trestu OPP. Přiměřenými omezeními a povinnostmi nelze nahrazovat jiný druh trestu, jako například trest zákazu činnosti. Nedodržování přiměřených omezení a přiměřených povinností ze strany odsouzeného může být posuzováno jako nevedení řádného života, což může vést k přeměně tohoto trestu v trest odnětí svobody.⁴⁰

Tr. zákoník dále v souladu s 63 odst. 3 umožňuje soudu vedle přiměřených omezení a přiměřených povinností uložit pachateli, jenž je ve věku blízkém věku mladistvých, výchovná

³⁸ ŠÁMAL: *Trestní zákoník I...*,s.741.

³⁹ SOTOLÁŘ, PŮRY, ŠÁMAL: *Alternativní řešení...*,s.327-328.

⁴⁰ ŠÁMAL: *Trestní zákoník I...*,s.742-743.

opatření jinak uplatňovaná v trestních věcech mladistvých, čímž by měl být zajištěn účinnější výkon trestu OPP a mělo by tím být působeno na odsouzeného, aby vedl řádný život. Podle mého názoru by mohly být výchovné povinnosti a výchovná omezení nejefektivnějšími výchovnými opatřeními, které může soud pachateli ve věku blízkém věku mladistvých uložit, jelikož mohou doplňovat uložená přiměřená omezení a přiměřené povinnosti, co se týče vztahů s rodinou. Myslím si, že je to právě rodina, která může vhodně působit na tohoto pachatele, aby vedl řádný život, aby uložený trest řádně a včas vykonal a také aby se trestná činnost pachatele již v budoucnu neopakovala.

3.4 Náhrada škody způsobené přečinem

Jestliže pachatel přečinu tímto svým jednáním způsobil škodu, soud mu zpravidla uloží, aby tuto škodu nahradil. Nevyslovení této povinnosti musí být soudem odůvodněno a jedná se především o situace, kdy škoda již byla nahrazena před vydáním rozhodnutí soudu nebo v případě, že se poškozený svého práva na náhradu škody výslovně vzdal.⁴¹

Pachateli může soud uložit povinnost nahradit škodu, jež vznikla v příčinné souvislosti se skutkem, za který byl pachatel uznán vinným. Rozsah náhrady škody, ke které může být pachatel povinován, je omezen výší škody, jakou je pachatel povinen nahradit podle mimotrestních právních předpisů upravujících rozsah a podmínky náhrady škody. Pachatel je povinen nahradit škodu způsobenou spáchaným přečinem podle svých sil, což znamená, že ve výroku rozsudku (popř. trestního příkazu) nemusí být stanovena konkrétní výše škody, kterou je pachatel povinen nahradit, ale pachatel je povinen nahradit škodu v době a ve výši, v jaké to dovolí jeho majetkové a osobní poměry. Povinnost k náhradě škody, kterou uložil soud pachateli trestného činu, trvá pouze po dobu výkonu trestu OPP.⁴²

Stejně jako v případě porušení přiměřených omezení a přiměřených povinností může být porušení povinnosti k náhradě škody považováno za nevedení řádného života pachatelem, což může vést k přeměně trestu OPP na trest odnětí svobody.⁴³

3.5 Výkon trestu obecně prospěšných prací

Novelou provedenou tr. zákoníkem došlo ke změnám v právní úpravě výkonu trestu OPP. Podle současné právní úpravy, jakmile se rozhodnutí, jímž byl pachatel odsouzen k trestu OPP, stane vykonatelným, předseda senátu soudu, jenž toto rozhodnutí vydal, zašle

---

⁴¹ ŠÁMAL: *Trestní zákoník I...*,s.743.

⁴² Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 24. 8. 2006, sp. zn. 3 To 668/2006

⁴³ ŠÁMAL: *Trestní zákoník I...*,s.743.

jeho opis probačnímu úředníkovi.⁴⁴ O konkrétním druhu a místě výkonu trestu OPP rozhoduje okresní soud, který trest OPP pachateli uložil, a to však na návrh probačního úředníka usnesením o nařízení výkonu trestu OPP.⁴⁵ Může však nastat situace, kdy trest OPP pachateli uložil krajský soud, popř. vrchní soud. V tomto případě bude o výkonu trestu OPP v souladu s § 315 odst. 2 tr. řádu rozhodovat soud, který rozhodoval v prvním stupni.

Stará právní úprava obsažená v § 335 a násl. tr. řádu ve znění zákona č. 218/2009 Sb. účinném ke dni 20.7.2009 se od té současné lišila tím, že při nařizování výkonu trestu OPP nehrál žádnou roli probační úředník, k nařízení výkonu OPP byl vždy příslušný okresní soud, v jehož obvodu odsouzený bydlel, ať už rozhodnutí, jímž byl pachateli trest OPP uložen, vydal kterýkoli soud. Při stanovování druhu a místa výkonu trestu OPP vycházel okresní soud z potřeby jeho výkonu v obvodu tohoto soudu a dále přihlížel k tomu, aby odsouzený vykonal tento trest co neblíže místu, kde bydlí. Podle současné právní úpravy obsažené v § 335 a násl. tr. řádu došlo k posílení vlivu probačních úředníků, když je to právě probační úředník, který podává okresnímu soudu návrh na nařízení výkonu trestu OPP, ve kterém vychází ze stejných předpokladů, jako vycházel okresní soud podle staré právní úpravy, tedy z potřeby výkonu OPP v obvodu okresního soudu, ve kterém odsouzený bydlí a dále navíc postupuje v součinnosti se střediskem Probační a mediační služby v obvodu, ve kterém má být trest OPP vykonáván.

Usnesení o nařízení výkonu trestu OPP doručí příslušný okresní soud dle § 336 odst. 3 tr. řádu odsouzenému a zároveň ho v něm poučí o jeho povinnosti dostavit se do 14 dnů ode dne, kdy mu bylo toto rozhodnutí soudu oznámeno, na středisko Probační a mediační služby v obvodu okresního soudu, v němž má být trest vykonán, a to za účelem projednání podmínek výkonu trestu a také obeznámení odsouzeného s tím, kde bude trest OPP vykonávat, jaký bude obsah těchto prací, kdy je povinen se dostavit k příslušnému obecnímu úřadu či instituci a další podrobnosti výkonu a zároveň ho poučí o následcích nesplnění této jeho zákonné povinnosti.

Po právní moci usnesení o nařízení výkonu trestu OPP vyrozumí soud o této skutečnosti středisko Probační a mediační služby v obvodu okresního soudu, v němž má být tento trest vykonáván a zároveň pověří probačního úředníka činného v obvodu tohoto soudu kontrolou řádného výkonu tohoto trestu.⁴⁶

---

⁴⁴ SOTOLÁŘ, PÚRY, ŠÁMAL: *Alternativní řešení...*,s.327-328.

⁴⁵ JELÍNEK: *Trestní právo...*, s. 380.

⁴⁶ ŠÁMAL: *Trestní zákoník I...*,s.748-750.

Trest OPP je dle § 336 odst. 2 tr. řádu vykonáván zpravidla v obvodu okresního soudu, v němž odsouzený bydlí s výjimkou, kdy k výkonu tohoto trestu mimo tento obvod odsouzený vysloví souhlas. Má-li tedy být tento trest vykonáván v obvodu jiného okresního soudu než toho, v jehož obvodu odsouzený bydlí, musí být již součástí návrhu na nařízení výkonu trestu OPP podávaným probačním úředníkem příslušnému okresnímu soudu i písemný souhlas odsouzeného s tímto výkonem. Tr. řád umožňuje v souladu s § 336 odst. 5 okresnímu soudu, který svým usnesením rozhodl o výkonu trestu OPP, na návrh odsouzeného nebo probačního úředníka, jenž byl pověřen kontrolou výkonu trestu OPP, rozhodnout o změně druhu a místa tohoto výkonu. Tuto skutečnost soud oznámí po právní moci rozhodnutí o této změně středisku Probační a mediační služby v obvodu okresního soudu, v němž má být trest OPP nebo jeho část nově vykonáván a současně pověří probačního úředníka v obvodu tohoto soudu kontrolou výkonu tohoto trestu.

Soud v odsuzujícím rozsudku nebo trestním příkazu neuvádí konkrétní druh prací, místo a dobu jejich výkonu. Toto je otázkou vykonávacího řízení, jež je zahajováno právě na návrh probačního úředníka, jelikož ten má přehled o potřebnosti výkonu OPP v obvodu okresního soudu, v němž má být tento trest vykonáván. Obecní úřady a obecně prospěšné instituce oznamují potřebu výkonu OPP středisku Probační a mediační služby v obvodu okresního soudu, v němž mají být tyto práce vykonávány. Středisko probační a mediační služby tak má přehled o potřebě výkonu OPP v jeho obvodu, tudíž probační úředník pověřený kontrolou výkonu trestu OPP může zvolit vhodnou práci pro konkrétního odsouzeného, při tomto zjišťování vhodné práce spolupracuje probační úředník s obcemi a obecně prospěšnými institucemi a zároveň provádí úkony, aby odsouzený vedl řádný život.⁴⁷

Cílem výkonu jakéhokoli trestu je dosažení účelu trestu, k čemuž přispívá skutečnost, že je uložený trest vykonán co nejdříve po jeho pravomocném uložení. Trest OPP musí být odsouzeným vykonán ve lhůtě do jednoho roku ode dne, kdy soud usnesením nařídil jeho výkon. K dodržení této lhůty je odsouzený nucen hrozbou přeměny trestu nebo jeho nevykovaného zbytku v trest odnětí svobody, avšak tyto nepříznivé důsledky mohou nastat jen v případě, kdy nedodržení lhůty pro výkon trestu OPP zavinil odsouzený svým jednáním, příčinou tedy nemůže být například dočasný nedostatek vhodné práce. V případě, že nesplnění této lhůty nezavinil odsouzený, nedojde k přeměně trestu OPP na trest odnětí svobody, avšak po odpadnutí překážky, jenž výkonu tohoto trestu brání, bude ve výkonu tohoto trestu pokračováno. Ve vykonávacím řízení musí soud, středisko Probační a mediační

---

⁴⁷ SOTOLÁŘ, PÚRY, ŠÁMAL: *Alternativní řešení...*,s.328-329.

služby, obecní úřad či obecně prospěšná instituce respektovat tuto jednoroční lhůtu a stanovit odsouzenému takový průběh výkonu trestu, aby mohla být tato lhůta dodržena.⁴⁸

Výkon trestu OPP může být dle § 65 odst. 1 tr. zákoníku přerušen nebo odložen pouze ze zdravotních či zákonných překážek, kdy zákonnou překážkou je například přerušeni výkonu tohoto trestu u vojáků podle § 340 tr. řádu nebo byl-li odsouzený po dobu, v níž měl být trest obecně prospěšných prací vykonáván ve vazbě nebo vykonával trest odnětí svobody. Podle staré právní úpravy mohl být výkon trestu OPP dále podle § 45a odst. 3 písm. b) tr. zákona přerušen nebo odložen, jestliže se odsouzený zdržoval v cizině.

Na odsouzeného, kterému byl trest OPP uložen, se dle § 65 odst. 4 tr. zákoníku od okamžiku, kdy tento trest vykonal nebo bylo od výkonu tohoto trestu nebo jeho zbytku pravomocně upuštěno, hledí jako by nebyl odsouzen.

3.6 Přeměna trestu obecně prospěšných prací v trest odnětí svobody

Soud může rozhodnout o přeměně trestu OPP nebo jeho zbytku v trest odnětí svobody a zároveň stanovit způsob jeho výkonu podle § 65 odst. 2 tr. zákoníku, jestliže odsouzený:

- nevede řádný život,
- vyhýbá se nástupu výkonu trestu,
- jinak maří výkon tohoto trestu,
- bez závažného důvodu poruší sjednané podmínky výkonu tohoto trestu nebo
- zaviněně tento trest ve lhůtě jednoho roku od právní moci usnesení o nařízení výkonu tohoto trestu nevykoná.

Aby k přeměně trestu OPP na trest odnětí svobody mohlo dojít, musí tyto výše uvedené skutečnosti nastat v rozhodné době, za kterou je považováno období od právní moci odsuzujícího rozsudku, popř. trestního příkazu, kterým byl pachateli trest OPP uložen, do skončení výkonu tohoto trestu.⁴⁹ Předchozí právní úprava omezovala důvody, pro které může soud přeměnit trest OPP na trest odnětí svobody, pouze na dva, a to když pachatel nevedl řádný život nebo zaviněně nevykonal uložený trest ve stanovené době, již byla myšlena doba stanovená obecním úřadem k výkonu trestu OPP.⁵⁰

Podmínka vedení řádného života je u odsouzeného splněna v případě, že dodržuje právní řád, normy občanské společnosti, plní své povinnosti vůči státu i vůči společnosti (například vůči zaměstnavateli, rodině), nezneužívá svých práv proti spoluobčanům,

⁴⁸ ŠÁMAL: *Trestní zákoník I...*,s.752-755.

⁴⁹ Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 23. 10. 1998, sp. zn. 7 Tz 138/98

⁵⁰ SOTOLÁŘ, PŮRY, ŠÁMAL: *Alternativní řešení...*,s.326-328.

nenarušuje občanské soužití v bydlišti ani v zaměstnání, nedopouští se přestupků, jiných deliktů a trestných činů, k čemuž odsouzeného vede svými úkony i probační úředník pověřený kontrolou výkonu trestu OPP. I v případě, že odsouzený vykonává trest OPP řádně, avšak po dobu výkonu tohoto trestu nevede řádný život, může být tento trest přeměněn na trest odnětí svobody.⁵¹

Odsouzený se vyhýbá nástupu výkonu trestu OPP, pokud tak činí zaviněně a bez některého z důvodů uvedených v § 65 odst. 1 tr. zákoníku, jde především o případy, kdy se ve stanovený den nedostaví na příslušné středisko Probační a mediační služby k projednání podmínek výkonu tohoto trestu, popřípadě nereaguje na výzvy probačního úředníka ohledně tohoto projednání, nedostaví se ve stanovený den k nástupu výkonu trestu OPP.⁵²

Porušení sjednaných podmínek výkonu trestu OPP spočívá v tom, že odsouzený bez závažného důvodu zaviněně poruší tyto podmínky, které byly především stanoveny usnesením o nařízení výkonu tohoto trestu a dále podmínky, jež vyplývají z výsledku projednání u příslušného střediska Probační a mediační služby před nástupem výkonu tohoto trestu.⁵³

Odsouzený zaviněně nevykonal uložený trest OPP, když aniž by mu v tom cokoli bránilo, nezapočal vykonávat tento mu uložený trest, ačkoli se k jeho výkonu dostavil nebo odmítl pokračovat v již započatém výkonu tohoto trestu.⁵⁴

Jiným mařením výkonu trestu OPP je jiné jednání pachatele, které má negativní vliv na výkon tohoto trestu, jež není jednáním uvedeným v předchozích odstavcích. Tímto jiným jednáním může například být špatný, nekvalitní výkon dané obecně prospěšné činnosti.

K přeměně trestu OPP na trest odnětí svobody může dojít jen za předpokladu, že skutečnosti k tomu vedoucí dle § 65 odst. 2 tr. zákoníku byly odsouzeným učiněny zaviněně.⁵⁵ Příslušný okresní soud ve svém rozhodnutí o přeměně trestu OPP nebo jeho nevykonaného zbytku zároveň určí způsob výkonu tohoto trestu odnětí svobody a určí jeho délku, a to na základě přepočtu uvedeného v § 63 odst. 2 věta druhá tr. zákoníku, který stanoví, že každá byť jen započatá jedna hodina nevykonaného trestu OPP se počítá za jeden den odnětí svobody. Předchozí právní úprava byla v tomto ohledu mírnější, když § 45a odst. 4 tr. zákona stanovoval, že každé i jen započaté dvě hodiny nevykonaného trestu OPP se počítají jako jeden den trestu odnětí svobody.

---

⁵¹ ŠÁMAL: *Trestní zákoník I...*,s.752-755.

⁵² Tamtéž

⁵³ Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 8. 4. 2003, sp. zn. 4 Tz 16/2003

⁵⁴ Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 23. 10. 1998, sp. zn. 7 Tz 138/98

⁵⁵ ŠÁMAL: *Trestní zákoník I...*,s.754.

Nově umožňuje tr. zákoník soudu v souladu s § 65 odst. 3 ponechat trest OPP v platnosti nebo prodloužit výkon tohoto trestu až o šest měsíců, a to i když zde existuje jedna ze skutečností uvedených v § 65 odst. 2 tr. zákoníku, které odsouzený zaviněně způsobil a jež vedou k přeměně trestu OPP na trest odnětí svobody, a to pouze za předpokladu, že je to vzhledem k okolnostem případu a osobě odsouzeného důvodné. Takovou skutečností může být například to, že odsouzený je samoživitelem a má povinnost starat se o několik svých dětí. Soud může zároveň v tomto případě stanovit nad odsouzeným na dobu výkonu tohoto trestu nebo jeho zbytku dohled podle § 49 a násl. tr. zákoníku, uložit dosud neuložená přiměřená omezení nebo přiměřené povinnosti podle § 48 odst. 4 tr. zákoníku nebo uložit některá výchovná opatření, je-li odsouzený ve věku blízkém věku mladistvých podle § 63 odst. 3 tr. zákoníku, přičemž by si měl soud vždy předem vyžádat záruku pachatele, že po ponechání trestu OPP v platnosti nebo po prodloužení výkonu tohoto trestu, tento trest nebo jeho zbytek vykoná.⁵⁶

Velice problematická je skutečnost, že pro přepočít dosud nevykonaného trestu OPP na trest odnětí svobody je důležitý stav, jaký tu je v době rozhodování příslušného soudu o této přeměně, avšak samotné zahájení řízení o této přeměně není překážkou pro pokračování ve výkonu trestu OPP ze strany odsouzeného.⁵⁷ Může tedy nastat situace, kdy v době rozhodování soudu o přeměně trestu OPP na trest odnětí svobody bude již mít odsouzený celý trest OPP vykonán, tudíž soud nebude moci žádnou přeměnu provést, když zde nebude žádný nevykonaný trest OPP existovat.⁵⁸

3.7 Ukládání trestního opatření obecně prospěšných prací mladistvým

Ustanovení § 26 zákona o soudnictví ve věcech mládeže umožňuje soudu pro mládež uložit mladistvému trestní opatření v podobě OPP za podmínek stanovených trestním zákoníkem, a to s následujícími změnami:

- horní hranice trestní sazby trestního opatření OPP nesmí převyšovat polovinu horní hranice stanovené v tr. zákoníku, tj. 150 hodin, přičemž dolní hranice ve výši 50 hodin platí i pro mladistvého,
- OPP nesmí vzhledem ke své povaze nebo okolnostem, za kterých jsou vykonávány, ohrožovat zdraví, bezpečnost nebo mravní vývoj mladistvých⁵⁹,

⁵⁶ JELÍNEK: *Trestní právo...*, s. 381.

⁵⁷ Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 23. 10. 1998, sp. zn. 7 Tz 138/98

⁵⁸ POLMOVÁ, Olga. K jednomu z problémů výkonu trestu obecně prospěšných prací. *Trestněprávní revue*, 2008, roč. 8, č. 3, s. 80.

⁵⁹ JELÍNEK: *Trestní právo...*, s. 461-462.

- soud pro mládež může mladistvému vedle trestního opatření OPP uložit i vhodná výchovná opatření (namísto přiměřených omezení a přiměřených povinností), jež jsou uvedena v § 15 a násl. zákona o soudnictví ve věcech mládeže, spočívající například v absolvování probačního programu zahrnujícího obecně prospěšnou činnost⁶⁰,
- při přeměně trestního opatření OPP v trestní opatření odnětí svobody nemůže být mladistvý zařazen do jakékoli věznice, ale do věznice nebo oddělení speciálně určeného pro mladistvé.⁶¹

3.8 Právní úprava trestu obecně prospěšných prací ve Švýcarsku

Trest OPP byl do švýcarské právní úpravy zaveden jako experimentální forma trestu, kterou bylo možné uložit namísto krátkodobých trestů odnětí svobody v roce 1991. V jednom ze švýcarských kantonů, konkrétně ve Vaud, mohl být pachatel trestného činu, který byl odsouzen ke krátkodobému trestu odnětí svobody, nařízen buď výkon tohoto trestu odnětí svobody nebo výkon trestu OPP.⁶²

V souladu s článkem 37 Schweizerisches Strafgesetzbuch (švýcarský trestní zákoník), který vstoupil v platnost 1.1.1942, se trest OPP stal jedním ze základních typů sankcí, kterou může soud pachateli s jeho předchozím souhlasem uložit namísto trestu odnětí svobody v délce trvání do šesti měsíců nebo peněžitého trestu v sazbě do 180 denních sazeb, a to ve výměře maximálně 720 hodin. V případě, že odsouzený trest OPP nevykoná do dvou let od právní moci rozhodnutí, jímž mu byl výkon tohoto trestu nařízen, dojde k přeměně tohoto trestu na trest peněžitý (v souladu se systémem denních sazeb) nebo na trest odnětí svobody, kdy každé čtyři nevykonané hodiny OPP se počítají jako jeden den trestu odnětí svobody nebo jako jedna denní sazba peněžitého trestu. Trest OPP je stejně jako v České republice vykonáván odsouzeným bezplatně, avšak na rozdíl od právní úpravy České republiky pod kontrolou vězeňské služby, a to ve veřejně prospěšných zařízeních jako je například nemocnice.⁶³

⁶⁰ KUČHTA, Josef a kol. *Základy kriminologie a trestní politiky*. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2005, s.238-239.

⁶¹ JELÍNEK: *Trestní právo* ..., s. 461-462.

⁶² DESSEMONTET, Francois, ANSAY, Tugrul. *Introduction to Swiss Law*. 3. vydání. Haag: Kluwer Law International, 2004, s. 262- 267.

⁶³ Tamtéž

4 Peněžitý trest

4.1 Obecná východiska a podstata peněžitého trestu

Peněžitý trest je již z historického hlediska jedním z nejužívanějších druhů trestů nespojených s odnětím svobody, který je zároveň velice významnou alternativou nepodmíněného trestu odnětí svobody, a to především krátkodobého nepodmíněného trestu odnětí svobody. Obecně lze říci, že tento trest není určen jen pro postih majetkových trestných činů, i když z něj zcela jistě vyplývá jeho majetková povaha.⁶⁴

Podstatou peněžitého trestu je uložení povinnosti odsouzenému, aby ve stanovené době soudu uhradil stanovenou výši peněžních prostředků, přičemž tímto nemusí být postižen pouze majetek získaný trestnou činností, ale i majetek, který pachatel získal poctivou prací. Zaplacená částka peněžitého trestu se stává po jejím zaplacení na účet příslušného soudu majetkem státu.⁶⁵

Mezi problematické aspekty peněžitého trestu patří skutečnost, že tento trest je ve velké míře závislý na majetkových poměrech odsouzeného a dále také to, že uložení peněžitého trestu může dojít ke vzniku určité újmy nejenom pachateli ale i dalších osob, zejména rodinných příslušníků odsouzeného. Peněžitý trest tak představuje výjimku ze zásady, že trest má být újmou pachateli trestného činu. Podobně jako u trestu OPP v případě, že peněžitý trest nebude odsouzeným řádně vykonán, tj. zaplacen, dochází k tomu, že bude vykonán náhradní trest odnětí svobody se všemi negativy, které výkon krátkodobých trestů odnětí svobody na odsouzené má.⁶⁶

Peněžitý trest je díky jeho majetkové povaze velmi vhodným způsobem, jak trestat majetkovou trestnou činnost, jejímž cílem byla snaha o zisk neoprávněného majetkového prospěchu či zásah do nedotknutelnosti cizího majetku. Peněžitý trest se tak uplatňuje například při postihu trestných činů proti majetku, proti pořádku ve věcech veřejných a trestných činů obecně nebezpečných⁶⁷, cílem uložení tohoto trestu je tak zejména **postihnout majetkový prospěch pachatele**, který získal z trestné činnosti, a to za předpokladu, že tento prospěch nelze postihnout jinak, tedy institutem propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty nebo náhrady škody.⁶⁸

---

⁶⁴ KRATOCHVÍL, Vladimír a kol. *Kurs trestního práva. Trestní právo hmotné. Obecná část*. 1.vydání. Praha: C.H.Beck, 2009, s.484.

⁶⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu ČSR ze dne 28. 8. 1987, sp. zn. 1 Tz 23/87

⁶⁶ ŠÁMAL: *Trestní zákoník I...*,s.773.

⁶⁷ SOTOLÁŘ, PŮRY, ŠÁMAL: *Alternativní řešení...*,s.340-342.

⁶⁸ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR ze dne 23. 2. 1983, sp. zn. 11 Tz 3/83

Dalším cílem uložení peněžitého trestu může být **zabránění pachateli v další trestné činnosti** tím, že jsou mu odebrány finanční prostředky, které by jinak k páčání další trestné činnosti použil, přičemž bez těchto prostředků se uskutečnění této činnosti stane pro pachatele obtížnější (například trestný čin podle § 189 odst. 1 tr. zákoníku). V tomto případě je podmínkou pro uložení tohoto trestu prokázání zjištěného úmyslu⁶⁹ (podrobněji v další části mé diplomové práce).

4.2 Ukládání peněžitého trestu

Peněžitý trest může být stejně jako trest obecně prospěšných prací uložen rozsudkem, popř. trestním příkazem soudu (s omezeními uvedenými v § 314e odst. 4 tr. řádu), přičemž jak podle stávající právní úpravy, tak podle staré právní úpravy obsažené v tr. zákoně, může být uložen buď jako samostatný trest nebo vedle jiného druhu trestu, tj. jak vedle trestu odnětí svobody, tak vedle trestů nespojených s trestem odnětí svobody (trest OPP), avšak nelze uložit peněžitý trest vedle trestu propadnutí majetku, jelikož by tím došlo ke kumulaci téměř shodných účinků, které tyto tresty nepochybně mají.⁷⁰ V případě ukládání peněžitého trestu trestním příkazem, stanovuje tr. zákoník překážku, a to že v tomto případě nesmí náhradní trest odnětí svobody za peněžitý trest spolu s uloženým trestem odnětí svobody přesáhnout jeden rok.⁷¹

Peněžitý trest může být pachateli podle současné právní úpravy v souladu s § 67 tr. zákoníku uložen v následujících případech

- a) jestliže pachatel pro sebe nebo pro jiného úmyslným trestným činem získal nebo se snažil získat majetkový prospěch, nebo
- b) tr. zákoník uložení tohoto trestu za spáchaný trestný čin dovoluje, nebo
- c) soud ukládá tento trest za přečin a vzhledem k povaze a závažnosti spáchaného přečinu a osobě a poměrům pachatele nepodmíněný trest odnětí svobody současně neukládá (podle staré právní úpravy obsažené v § 53 tr. zákona mohl být tento trest uložen za stejných podmínek, avšak za trestný čin, u něhož horní hranice trestní sazby nepřevyšovala 3 roky).

Jako samostatný může být peněžitý trest uložen za předpokladu splnění výše uvedených podmínek a dále za podmínek stanovených v § 67 odst. 3 tr. zákoníku (dříve v § 53 odst. 3 tr. zákona).

---

⁶⁹ SOTOLÁŘ, PÚRY, ŠÁMAL: *Alternativní řešení...*, s.340-342.

⁷⁰ JELÍNEK, Jiří. *Trestní zákoník a trestní řád: s poznámkami a judikaturou*. 1. vydání podle stavu k 1.1.2010. Praha: Leges, 2009, s. 383-385.

⁷¹ Stanovisko trestního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 29.10.1996, sp.zn. Stn 1/96

Ad a) V těchto případech je pro rozhodnutí soudu o uložení peněžitého trestu rozhodná pohnutka a zavinění pachatele, musí se jednat o úmyslný trestný čin, kterým pachatel získal nebo se snažil získat majetkový prospěch (**zištný úmysl**). V souladu s § 39 odst. 7 tr. zákoníku se jedná o povinnost soudu uložit pachateli trest postihující majetek v případě, že pachatel trestným činem získal nebo se snažil získat majetkový prospěch.

Ad b) V těchto případech je peněžitý trest ukládán, jestliže pachatel nespáchal daný trestný čin zjištěně, jedná se tedy o trestný čin spáchaný úmyslně, kterým však pachatel nezískal ani neměl v úmyslu získat majetkový prospěch nebo trestný čin spáchaný nedbalostně bez ohledu na to, zda se jedná o přečin či zločin a zároveň trestní zákoník ve zvláštní části uložení tohoto trestu za daný spáchaný trestný čin umožňuje.

Ad c) V těchto případech je peněžitý trest ukládán, jestliže pachatel spáchal přečin, avšak nikoli ze zjištěné pohnutky a navíc možnost uložení peněžitého trestu za tento přečin není ve zvláštní části trestního zákoníku výslovně uvedena.

Nová právní úprava stejně jako ta stará upravuje překážku uložení peněžitého trestu spočívající v jeho nedobytnosti. Pokud tedy soud v rámci zjišťování osobních a majetkových poměrů pachatele (v rámci určování výše jednotlivé denní sazby) dospěje k závěru o zřejmé nedobytnosti peněžitého trestu, peněžitý trest neuloží. Na tomto místě musí soud spolehlivě určit osobní a především majetkové poměry pachatele, jelikož nesprávným určením či odhadem soudu by mohlo dojít k uložení trestu, který bude nedobytný, což ve vykonávacím řízení může vést k upuštění od výkonu peněžitého trestu podle § 344 odst. 1 tr. řádu.⁷² Při zkoumání uvedených podmínek jsou mimo jiné velice důležité také závazky pachatele, jelikož například pohledávka z titulu zákonné vyživovací povinnosti či povinnosti k náhradě škody, má zásadně přednost před peněžitým trestem.⁷³ Peněžitý trest tak musí být uložen k takové výměře, v jaké bude dobytný, to znamená také to, že pokud bude tento trest dobytný pouze za předpokladu jeho výkonu ve splátkách, je soud povinen rozhodnout podle § 68 odst. 5 věta druhá tr. zákoníku (dříve § 53 odst. 4 tr. zákona).

V případě, kdy je peněžitý trest uložen v takové výměře, která by mohla způsobit nemožnost jeho zaplacení jednorázově, stanovuje tr. zákoník, stejně jako stanovoval tr. zákon, možnost, aby soud přímo při ukládání peněžitého trestu, tedy přímo ve výroku rozsudku (trestního příkazu) rozhodl o tom, že bude zaplacen v měsíčních splátkách, čímž bude nepochybně usnadněn výkon tohoto trestu. Soud musí stanovit tyto splátky tak, aby byly přiměřené, při jejich stanovování tak bude vycházet z osobních a majetkových poměrů

⁷² ŠÁMAL: *Trestní zákoník I...*, s. 787.

⁷³ Rozsudok Najvyššieho súdu ČSSR zo 17. 2. 1977, sp. zn. 2 Tzf 3/76

pachatele a také z požadavku, aby byl i přes toto rozhodnutí soudu naplněn účel trestu. Nově upravuje tr. zákoník v § 68 odst. 5 věta druhá institut ztráty výhody splátek, kdy soud může určit, že v případě, kdy jednotlivé splátky peněžitého trestu nebudou řádně placeny, dojde k tomu, že se stane celý dosud nevykonaný trest splatným a tudíž bude odsouzený povinen jej zaplatit celý, nikoli již ve splátkách. Ustanovení § 68 odst. 5 tr. zákoníku je tak významným projevem zásady humanismu.⁷⁴ O výkon peněžitého trestu ve splátkách může odsouzený žádat i v rámci vykonávacího řízení, avšak již pouze za podmínek uvedených v § 342 odst. 1 písm. b) tr. řádu (o tomto blíže v další části mé diplomové práce).

4.3 Výměra peněžitého trestu

Podle staré právní úpravy umožňoval tr. zákon soudu uložit peněžitý trest ve výměře od 2.000,- Kč do 5.000.000,- Kč, přičemž tyto hranice byly nepřekročitelné.⁷⁵ S účinností od 1.1.2010 byl do právního řádu České republiky tr. zákoníkem zaveden institut denních sazeb, který je již po delší dobu funkční v řadě zemí Evropy, jako například ve Švýcarsku, o kterém se podrobněji zmiňuji v další části mé diplomové práce.

System denních sazeb spočívá dle § 68 tr. zákoníku na principu, že je povaha a závažnost trestného činu vyjádřena počtem denních sazeb, kdy musí být za každý den uhrazena částka určená po pečlivém zhodnocení majetkových poměrů pachatele.⁷⁶

České trestní právo již zná systém denních sazeb, když již před účinností novely trestního práva provedené tr. zákoníkem umožňoval zákon o soudnictví ve věcech mládeže ukládat mladistvým pachatelům peněžitě trestní opatření obdobným způsobem pomocí denních sazeb. Tr. zákoníkem tak došlo ke sjednocení právní úpravy ukládání peněžitého trestu tak, že je tento trest, popř. trestní opatření, ukládáno v případě trestání mladistvých i dospělých pachatelů shodným způsobem.

Peněžitý trest se v souladu s § 68 odst. 1 tr. zákoníku ukládá v denních sazbách a činí nejméně 20 a nejvíce 730 celých denních sazeb, přičemž jde o způsob stanovení výměry peněžitého trestu a nikoli způsob jeho výkonu, tedy nelze tento trest vykonat (zaplatit) postupně v denních splátkách (sazbách). Počet denních sazeb určuje soud v souladu s § 68 odst. 3 trestního zákoníku, tedy s přihlédnutím k povaze a závažnosti spáchaného trestného činu, za který se peněžitý trest ukládá. Povaha a závažnost spáchaného trestného činu jsou určovány pomocí hledisek demonstrativně uvedených v § 39 odst. 2 tr. zákoníku. Bude zde

⁷⁴ KRATOCHVÍL: *Kurs trestního práva...*, s.486.

⁷⁵ JELÍNEK: *Trestní zákoník...*, s.77.

⁷⁶ ŠÁMAL, Pavel. K úpravě trestních sankcí ve vládním návrhu rekodifikace trestního zákoníku. *Trestněprávní revue*, 2005, roč. 5, č. 5, s.113.

tedy existovat přímá úměra mezi povahou a závažností spáchaného trestného činu a počtem uložených denních sazeb, tedy čím závažnější trestný čin pachatel spáchá, tím více denních sazeb mu bude soudem uloženo.

Konkrétní výše peněžitého trestu se stanovuje násobkem počtu denních sazeb a výší denní sazby, která činí nejméně 100,- Kč a nejvíce 50.000,- Kč. Maximální výše peněžitého trestu tak může dosáhnout až částky 36.500.000,- Kč. Výměra peněžitého trestu (tedy konkrétní počet denních sazeb a výše jedné denní sazby) nesmí být snižována nebo zvyšována mimo rámec stanovený v § 68 odst. 1, 2 trestního zákoníku.⁷⁷

Výši denní sazby stanoví soud v souladu s § 68 odst. 3 věta druhá ve spojení s § 39 odst. 1 trestního zákoníku, tj. především se zřetelem k osobním a majetkovým poměrům pachatele, jelikož právě na těchto okolnostech závisí, zda bude pachatel schopen peněžité trest vykonat a také to, zda bude takto uloženým trestem naplněn účel tohoto trestu. Při určování výše jedné denní sazby soud vychází z čistého příjmu pachatele, který má nebo by mohl mít při využití všech svých schopností za jeden den, dále vychází z majetku pachatele a také z jeho výnosů. Výpočet čistého příjmu je rozdílný u osob samostatně výdělečně činných, u kterých může být podkladem pro takový výpočet daňové příznání pachatele, u osob zaměstnaných, u kterých bude podkladem pro výpočet potvrzení zaměstnavatele o výši průměrného výdělku pachatele a osob nezaměstnaných, u kterých mohou být podkladem pro výpočet výpisy z bankovních účtů, svědecké výpovědi, zprávy orgánů sociálního zabezpečení a dále také odhad soudu. Odhad soudu tak přichází v úvahu v případě, kdy pachatel neposkytl potřebnou součinnost a soud nemá ani jiné podklady ke zjištění pachatelova příjmu a majetkových poměrů. Odhad soudu vychází buď z jemu dostupných podkladů (pokud jsou mu k dispozici) nebo ze srovnání postavení, situace, vzdělání, pracovní kvalifikace a dalších vlastností a charakteristik pachatele ve srovnání s jinými osobami, u nichž příjem a majetkové poměry zjistit lze.⁷⁸

Podle mého názoru je tento systém ukládání peněžitého trestu krokem kupředu, jelikož v každé společnosti existují lidé různých majetkových vrstev, kdy částka v určité výši může znamenat pro každou tuto vrstvu něco jiného. Zavedením institutu denních sazeb tak došlo k větší individualizaci peněžitého trestu, kdy trest bude více odpovídat konkrétním okolnostem

---

⁷⁷ Rozhodnutie Najvyššieho súdu z 22. septembra 1966, sp. zn. 8 Tz 47/66

⁷⁸ ŠÁMAL: *Trestní zákoník I...*,s.782-785.

případu a osobě pachatele, čímž nepochybně může dojít k efektivnějšímu naplnění účelu tohoto trestu.⁷⁹

Počet denních sazeb a výši jednotlivé sazby musí soud uvést již v odsuzujícím rozsudku, popř. trestním příkazu, jelikož jen za tohoto předpokladu může být toto rozhodnutí soudu přezkoumatelné a jedině tak zde bude existovat stav právní jistoty. Peněžitý trest je ukládán v českých korunách, jeho uložení v jiné měně prozatím české trestní právo neumožňuje.⁸⁰

S účinností tr. zákoníku tak došlo v trestním právu České republiky k podstatnému zvýšení výměry peněžitého trestu, pokud jde o výši peněžních prostředků, které mohou být pachateli uloženy peněžitým trestem z jeho majetku odebrány. Myslím si, že tato změna může vést k tomu, že bude peněžitý trest ukládán i pachatelům závažnějších trestných činů, když uložení peněžitého trestu v jeho maximální výměře může již být velice podstatným zásahem do majetku pachatele.⁸¹

Pro doplnění je třeba uvést, že hodnota majetkového prospěchu získaného trestným činem neomezuje výměru ukládaného peněžitého trestu.⁸²

4.4 Náhradní trest odnětí svobody

Obligatořním výrokem soudu vedle výroku o uložení peněžitého trestu je výrok o stanovení náhradního trestu odnětí svobody pro případ, že odsouzený uložený peněžitý trest ve stanovené lhůtě nevykoná (nezaplatí).

Jelikož trest odnětí svobody nelze podle tr. zákoníku uložit nad zákonnou hranici 20 let (dříve 15 let), není možné, aby soud uložil náhradní trest odnětí svobody za peněžitý trest vedle trestu odnětí svobody stanoveného v této maximální výměře. Další překážkou uložení náhradního trestu odnětí svobody je situace, kdy se pachateli ukládá peněžitý trest vedle trestu odnětí svobody, který je stanoven na horní hranici trestní sazby stanovené pro spáchaný trestný čin ve zvláštní části trestního zákoníku. V těchto případech lze uložit samotný peněžitý, avšak nikoli náhradní trest odnětí svobody.⁸³

Výměra náhradního trestu odnětí svobody má pevně stanovenou pouze horní hranici, která činí 4 roky, což je podstatný rozdíl oproti staré právní úpravě, kdy tr. zákon umožňoval

---

⁷⁹ srovnej VANDUCHOVÁ, Marie. Peněžitý trest- praxí nedocenená alternativa trestu odnětí svobody? In VANDUCHOVÁ, Marie, GRIVNA, Tomáš (ed). *Pocta Otovi Novotnému k 80. narozeninám*. Praha: Wolters Kluwer, 2008, s.426.

⁸⁰ ŠÁMAL: *Trestní zákoník I...*,s.782-785.

⁸¹ srovnej SOUKUP, Pavel. Peněžitý trest. *Trestní právo*, 2007, roč. XII, č.9, s. 27.

⁸² Rozsudek Nejvyššího soudu ČSR ze dne 28. 8. 1987, sp. zn. 1 Tz 23/87

⁸³ Stanovisko trestního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 29.10.1996, sp.zn. Stn 1/96

soudu uložit pachateli náhradní trest odnětí svobody maximálně ve výši 2 roky. Tato změna podle mě úzce souvisí se zvýšením výměry peněžitého trestu, kdy uložení náhradního trestu do maximálně dvou let by nebylo dostatečnou hrozbou pro pachatele trestného činu, aby peněžitý trest vykonal.

Výměra náhradního trestu odnětí svobody by tedy měla směřovat pachatele k tomu, aby v první řadě uložený peněžitý trest zaplatil, kdy konkrétní výměru náhradního trestu určí soud zejména s přihlédnutím k výši ukládaného peněžitého trestu a dále podle obecných zásad uvedených v § 39 tr. zákoníku (dříve § 31 tr. zákona).⁸⁴

4.5 Výkon peněžitého trestu a náhradního trestu odnětí svobody

S účinností od 1.1.2010 přinesl tr. zákoník do právního řádu České republiky mimo dalších podstatnou změnu v rámci výkonu peněžitého trestu. Podle dřívější právní úpravy obsažené v § 341 odst. 1 tr. řádu ve znění zákona č. 218/2009 Sb. účinném ke dni 20.7.2009, jakmile se rozhodnutí, kterým byl pachateli peněžitý trest uložen, stalo vykonatelným, vyzval předseda senátu odsouzeného, aby tento trest vykonal, v opačném případě byl nařízen výkon náhradního trestu odnětí svobody. Novelizovaný tr. řád účinný od 1.1.2010 stanovuje, že v případě, kdy peněžitý trest nebude ve stanovené lhůtě vykonán, předseda senátu ještě před nařízením výkonu náhradního trestu odnětí svobody nařídí, aby byl peněžitý trest po odsouzeném ze strany poškozeného vymáhán občanskoprávní cestou, kdy na tuto možnost musí být odsouzený ve výzvě soudu podle novelizovaného znění § 341 tr. řádu upozorněn. Tato možnost občanskoprávního vymáhání peněžitého trestu není v našem právním řádu úplnou novinkou, jelikož již v době před účinností novely trestního zákona č. 152/1995 Sb. tato možnost vymoci peněžitý trest v občanskoprávním řízení před nařízením výkonu náhradního trestu odnětí svobody existovala.⁸⁵

Možností vymáhání peněžitého trestu občanskoprávní cestou před výkonem náhradního trestu došlo zcela evidentně k oslabení role náhradního trestu. Chápu důvod, který zákonodárce k tomuto kroku vedl, výkonem náhradních trestů odnětí svobody dochází ke zvyšování nákladů na vězeňství, když snižování těchto nákladů je jedním z cílů novodobé trestní justice řady států a samotný výkon náhradního trestu odnětí svobody, tj. výkon krátkodobého trestu odnětí svobody, má negativní vliv na odsouzené. Podle mého názoru však nelze jednoznačně říci, co je méně negativní, zda ukládání náhradních trestů odnětí svobody a zvyšování nákladů na vězeňství či možná neefektivita peněžitého trestu způsobená

⁸⁴ ŠÁMAL: *Trestní zákoník I...*,s.789-791.

⁸⁵ SOTOLÁŘ, PŮRY, ŠÁMAL: *Alternativní řešení...*,s.347-349.

tím, že pachatel nebude v nesplnění peněžitého trestu odrazován možným výkonem náhradního trestu, když bude vědět, že náhradní trest nastoupí vždy až po občanskoprávním vymáhání uloženého peněžitého trestu, ve spojení se skutečností, že i samotným občanskoprávním vymáháním dochází ke zvyšování nákladů, i když nikoli na vězeňství, ale na soudnictví obecně.

V souladu s § 343 tr. řádu předseda senátu nařídí vymáhání peněžitého trestu občanskoprávní cestou za předpokladu, že odsouzený peněžitý trest nezaplatí do 15 dnů ode dne, co byl k zaplacení vyzván nebo ode dne, co mu bylo oznámeno rozhodnutí, kterým byl odklad nebo splátky povolené v souladu s § 342 tr. řádu odvolány a dále po uplynutí doby, po kterou tento odklad trval. V občanskoprávním řízení, tj. v řízení o výkon rozhodnutí (popř. exekuci), může být peněžitý trest vymáhán, jen pokud tímto nebude zmařeno uspokojení přiznaného nároku poškozeného na náhradu škody, avšak v případě, že poškozený neuplatní tento svůj nárok v rámci občanskoprávního řízení do 3 měsíců od nabytí právní moci odsuzujícího rozsudku, popř. trestního příkazu, může být peněžitý trest vymáhán bez ohledu na tento nárok poškozeného.

Výkon peněžitého trestu nelze podmíněně odložit, předseda senátu však může na žádost odsouzeného v souladu s § 342 odst. 1 písm. a) tr. řádu odložit výkon peněžitého trestu na dobu maximálně tří měsíců ode dne právní moci rozhodnutí, jimž byl peněžitý trest pachateli uložen nebo také, aby soud dle § 342 odst. 1 písm. b) tr. řádu povolil výkon peněžitého trestu ve splátkách. Na rozdíl od rozhodnutí soudu o výkonu peněžitého trestu ve splátkách již v rámci rozhodování o uložení peněžitého trestu podle § 68 odst. 5 tr. zákoníku (dříve § 53 odst. 4 tr. zákona) obsahuje právní úprava možnosti odsouzeného žádat o výkon peněžitého trestu ve splátkách v rámci vykonávacího řízení dvě omezení, a to že soud při rozhodování o této žádosti odsouzeného zvažuje existenci důležitých důvodů, bez kterých o výkonu peněžitého trestu ve splátkách nerozhodne, těmito důvody může být ztráta zaměstnání či vážné onemocnění potomka odsouzeného, a dále v případě že o výkonu peněžitého trestu ve splátkách rozhodne, musí být tento vykonán do jednoho roku ode dne nabytí právní moci rozhodnutí, jimž byl peněžitý trest pachateli uložen.

Tr. řád dále dle § 344 odst. 1 umožňuje soudu v případě nedobytnosti peněžitého trestu spočívající v okolnostech na odsouzeném nezávislých, jako je například ztráta majetku v důsledku živelní pohromy nebo ohrožení výživy nebo výchovy osoby, o jejíž výživu nebo výchovu je odsouzený podle zákona povinen pečovat (tímto nemůže být skutečnost, že

pachatel živí rodinu své družky, když k jejím dětem nemá zákonnou vyživovací povinnost⁸⁶), která nastane až ve vykonávacím řízení, upustit od výkonu peněžitého trestu. Ke skutečnosti, že se někdo jiný zavázal, že za odsouzeného uhradí peněžitý trest, se v rámci posuzování podmínek pro upuštění od výkonu peněžitého trestu nepřihlíží.⁸⁷

V případě, že peněžitý trest nebyl zaplacen a soud nerozhodne o upuštění od výkonu peněžitého trestu ani o povolení splátek či odkladu výkonu peněžitého trestu a dále je-li zjevné, že by výkon tohoto trestu mohl být zmařen, nařídí dle § 344 odst. 2 tr. řádu soud výkon náhradního trestu odnětí svobody. O zmaření výkonu peněžitého trestu se bude jednat v případě, že se v rámci vymáhání tohoto trestu občanskoprávní cestou nepodařilo peněžitý trest po dosouzeném vymoci a dále také skutečnost, že se odsouzený zbavuje svého majetku, ze kterého by tento trest mohl být zaplacen nebo odsouzený jedná bez závažného důvodu tak, aby žádný majetek, ze kterého by mohl být peněžitý trest zaplacen, nenabývá.⁸⁸

V případě ukládání peněžitého trestu vedle podmíněného odsouzení k trestu odnětí svobody, není podmínkou nařízení výkonu náhradního trestu odnětí svobody za peněžitý trest skutečnost, že bude současně nařízen i výkon podmíněně odloženého trestu odnětí svobody.⁸⁹

Jelikož i po nařízení výkonu náhradního trestu nebo v průběhu jeho výkonu zákon nestanovuje, že by peněžitý trest nemohl být odsouzeným vykonán, může v případě zaplacení peněžitého trestu, popř. i jeho části, tímto pachatel výkon náhradního trestu odnětí svobody účinně odvrátit. Pokud se totiž takto stane, je předseda senátu v souladu s § 344 odst. 3 tr. řádu povinen rozhodnout o tom, jakou část náhradního trestu odnětí svobody je odsouzený přes tuto skutečnost povinen vykonat.⁹⁰

Může tedy nastat stejná situace, jakou jsem již nastínila v kapitole věnující se trestu OPP, tedy ještě před uskutečněním samotného výkonu náhradního trestu odnětí svobody může pachatel celý peněžitý trest zaplatit, a tudíž k výkonu náhradního trestu odnětí svobody nebude moci dojít. Je tedy otázkou, zda by tato možnost pachatele neměla být omezena, například tím, že dojde k posuzování skutečnosti, zda pachatel uložený peněžitý trest vykonal, k nějakému přesně stanovenému dni a nikoli tak, že se tato skutečnost může zkoumat kdykoli, a to i po nařízení výkonu náhradního trestu odnětí svobody.

---

⁸⁶ Rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 29. 11. 1966, sp.zn. 5 Tz 52/66

⁸⁷ B 1/1975-16 Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek

⁸⁸ Stanovisko trestního kolegia Nejvyššího soudu ČR ze dne 12. 3. 1987, č. j. Tpj 21/87

⁸⁹ ŠÁMAL: *Trestní zákoník I...*,s.790.

⁹⁰ ŠÍDOVÁ, Dagmar. Výkon náhradního trestu odnětí svobody. *Právní rozhledy*, 1998, roč. 6, č. 8, s. 410.

4.6 Fikce neodsouzení, zahlazení odsouzení

Obsahem pojmu fikce neodsouzení je, že se na pachatele, kterému byl uložen trest hledí, jako by nebyl odsouzen. V případě peněžitého trestu se v souladu s § 69 odst. 2 tr. zákoníku (dříve v § 54 odst. 4 tr. zákona) na pachatele hledí, jako by nebyl odsouzen za předpokladu, že mu byl peněžitý trest uložen za přečin (popř. přečiny), který spáchal z nedbalosti a on uložený peněžitý trest celý řádně vykonal, tj. zaplatit v celé výměře, jak mu byl uložen, dle výzvy soudu, nebo bylo od výkonu tohoto trestu nebo jeho zbytku pravomocně upuštěno.

Jelikož jsou dle § 14 odst. 2 tr. zákoníku přečinem všechny nedbalostní trestné činy a dále ty úmyslné trestné činy, za něž trestní zákoník ve zvláštní části stanovuje trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby do 5 let, lze dovodit, že se zahlazení podle § 69 odst. 2 tr. zákoníku bude vztahovat na všechny nedbalostní trestné činy, jelikož jakékoli úmyslné trestné činy, tedy i ty s horní hranicí trestní sazby stanovenou ve zvláštní části trestního zákoníku do 5 let, jsou z takto stanovené fikce odsouzení vyňaty. Za řádné vykonání peněžitého trestu je považováno i jeho započítání podle § 92 odst. 2 tr. zákoníku nebo také byl-li přečin spáchaný v nedbalosti prominut rozhodnutím prezidenta republiky v důsledku agraciace.⁹¹ Pro posouzení, zda byl peněžitý trest řádně vykonán je důležité, kdy pachatel částku odpovídající výměře peněžitého trestu poukázal u provozovatele poštovních služeb či převedl bezhotovostním převodem na účet soudu.⁹²

Byl-li vedle peněžitého trestu uloženého za přečin spáchaný z nedbalosti uložen také trest OPP, trest zákazu činnosti nebo podmíněné odsouzení k trestu odnětí svobody, nastávají účinky fikce neodsouzení, až když budou splněny i u ostatních uložených trestů.⁹³

V případě, že je pachateli uložen peněžitý trest za jiný než nedbalostní trestný čin, nepřichází zde v úvahu fikce neodsouzení, ale zahlazení odsouzení soudem v souladu s § 105 odst. 1 písm. e) tr. zákoníku (dříve § 69 odst. 1 písm. c) tr. zákona).

4.7 Ukládání peněžitého opatření mladistvým

Zákon o soudnictví ve věcech mládeže umožňuje soudu pro mládež uložit mladistvému peněžitě opatření, které je obdobou peněžitého trestu upraveného v tr. zákoníku. Podmínkou pro uložení tohoto opatření dle § 27 zákona o soudnictví ve věcech mládeže je

---

⁹¹ ŠÁMAL: *Trestní zákoník I...*,s.789-792.

⁹² Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 27. 2. 1996, sp. zn. 2 Tzn 13/96

⁹³ ŠÁMAL: *Trestní zákoník I...*,s.791-792.

skutečnost, že je mladistvý výdělečně činný a uložení takového opatření umožňují jeho majetkové poměry. Rozdíly mezi peněžitým trestem a peněžitým opatřením jsou následující:

- soud pro mládež může mladistvému dle § 27 odst. 2 a 3 zákona o soudnictví ve věcech mládeže uložit peněžitě opatření v rozmezí od 10 do 365 denních sazeb, přičemž výše jedné denní sazby činí od 100,- Kč do 5.000,- Kč,
- soud pro mládež pro případ, že by uložené peněžitě opatření nebylo mladistvým vykonáno, uloží dle § 27 odst. 4 zákona o soudnictví ve věcech mládeže náhradní trestní opatření odnětí svobody do 1 roku,
- soud pro mládež může po právní moci rozhodnutí, jímž bylo rozhodnuto o uložení peněžitě opatření mladistvému, rozhodnout po vyjádření tohoto mladistvého dle § 27 odst. 5 zákona o soudnictví ve věcech mládeže o tom, že výkon peněžitě opatření nebo jeho nevykonání zbytek bude nahrazen výkonem obecně prospěšné činnosti v rámci probačního programu podle § 17 odst. 1, 2 zákona o soudnictví ve věcech mládeže nebo společensky prospěšnou činností v rámci výchovné povinnosti podle § 18 odst. 1 písm. c) téhož zákona (problematická je skutečnost, že úpravu důsledků toho, když mladistvý tuto obecně či společensky prospěšnou činnost nevykoná, zákon neobsahuje),
- v případě nařízení výkonu náhradního trestního opatření odnětí svobody soud pro mládež nerozhoduje v souladu s § 31 odst. 4 zákona o soudnictví ve věcech mládeže o zařazení mladistvého do některého ze základních typů věznic, jelikož mladiství obecně vykonávají trestní opatření odnětí svobody ve specializovaných věznicích pro mladistvé, popř. ve specializovaných odděleních základních typů věznic. Na mladistvého, kterému bylo uloženo peněžitě opatření se dle § 35 odst. 4 zákona o soudnictví ve věcech mládeže hledí, jako by nebyl odsouzen, jakmile toto peněžitě opatření vykonal nebo bylo od jeho výkonu pravomocně upuštěno.

Na rozdíl od tr. zákoníku umožňuje zákon o soudnictví ve věcech mládeže uložit mladistvému peněžitě opatření s podmíněným odkladem výkonu za podmínek stanovených v § 28 odst. 1 zákona o soudnictví ve věcech mládeže. Soud pro mládež zároveň stanoví mladistvému zkušební dobu až na 3 roky, kdy v případě, že mladistvý bude po tuto zkušební dobu vést řádný život a vyhoví stanoveným podmínkám, soud pro mládež vysloví, že se osvědčil a bude se na něj hledět, jako by nebyl odsouzen. V opačném případě soud pro mládež rozhodne o tom, že se podmíněně odložené peněžitě trestní opatření vykoná a zároveň rozhodne o náhradním trestním opatření odnětí svobody.

4.8 Právní úprava peněžitého trestu ve Švýcarsku

Peněžitý trest je ve Švýcarsku jako i nyní v České republice založen na systému denních sazeb. Počet denních sazeb odpovídá míře zavinění pachatele a výše jednotlivé denní sazby nesmí překročit 3.000 franků, kdy tuto výši určí soud s přihlédnutím k osobní a majetkové situaci pachatele a také vzhledem k závazkům pachatele ke své rodině a dětem, tedy k celkovým nákladům na život pachatele. Jednotlivé správní orgány v kantonech a také federální vláda jsou povinny poskytovat soudu informace potřebné k určení výše denní sazby u konkrétního pachatele. Výměra peněžitého trestu se určí stejně jako v našem právním řádu násobkem počtu denních sazeb a výší jedné denní sazby. Soud určí pachateli, aby peněžitý trest vykonal minimálně do jednoho měsíce a nejpozději do jednoho roku od právní moci rozhodnutí, jímž byl pachateli peněžitý trest uložen. Na žádost pachatele může soud pachateli umožnit zaplatit peněžitý trest ve splátkách, popř. dobu splatnosti peněžitého trestu prodloužit. V případě, že bude mít soud důvodné podezření, že pachatel peněžitý trest nevykoná, například že se zbavuje svého majetku, může rozhodnout o tom, že je trest okamžitě splatný, tuto okamžitou splatnost může pachatel odvrátit poskytnutím přiměřené kauce. Jestliže pachatel peněžitý trest ve stanovené době nezaplatí, dojde k výkonu náhradního trestu odnětí svobody, kdy jedna denní sazba se rovná jednomu dni odnětí svobody. Pokud k řádnému nezaplacení peněžitého trestu došlo bez zavinění pachatele, například v důsledku nezaviněného zhoršení majetkových poměrů pachatele, soud rozhodne o prodloužení doby splatnosti až o 24 měsíců nebo o snížení výše denní sazby.⁹⁴

---

⁹⁴ DESSEMONTET, ANSAY: *Introduction...*, s. 264.

5 Trest domácího vězení

5.1 Obecná východiska trestu domácího vězení

Trest domácího vězení byl do právního řádu České republiky zaveden s účinností tr. zákoníku, tj. od 1.1.2010. V našem právním řádu ovšem není žádnou novinkou, již zákon č. 117/1852 z.ř., o zločinech, přečinech a přestupcích, který byl zrušen zákonem č. 86/1950 Sb., trestní zákon, obsahoval úpravu trestu domácího vězení, který mohl být ukládán namísto vězení prvního stupně pod podmínkou, že odsouzený dal slib, že se nevzdálí ze svého obydlí nebo pokud byl tento slib nedostatečný, postavily se před obydlí tohoto odsouzeného strážže.

Trest domácího vězení je významnou alternativou krátkodobého nepodmíněného trestu odnětí svobody a je považován za mírnější trest než nepodmíněný trest odnětí svobody, což vyplývá i z jeho systematického zařazení uvedeného v § 52 tr. zákoníku na druhé místo za trest odnětí svobody, čímž také zákonodárce vyjádřil své stanovisko upřednostňující výchovnou nad represivní funkcí trestu.⁹⁵

Trest domácího vězení by měl být dle důvodové zprávy k tr. zákoníku „ukládán osobám, které je třeba s přihlédnutím k povaze a závažnosti trestného činu, osobě pachatele i možnostem jeho resocializace, sice bezprostředně postihnout omezením osobní svobody (nestačí jen podmíněné odsouzení), ale postačuje vzhledem k jejich osobním vlastnostem a rodinným poměrům podstatně menší intenzita zásahu vůči nim.“⁹⁶

Podstatou trestu domácího vězení je povinnost odsouzeného zdržovat se po dobu určenou soudem či tr. zákoníkem v určeném obydlí s výjimkami, které stanovuje sám tr. zákoník. Uložením tohoto trestu tak dochází k omezení ústavně zakotveného práva na svobodu pohybu, avšak v podstatně menší míře, než ke kterému dochází výkonem nepodmíněného trestu odnětí svobody. Pro případ, že odsouzený poruší své povinnosti, které mu vyplývají z uloženého trestu domácího vězení, soud již ve výroku rozsudku, popř. trestního příkazu, určí náhradní trest odnětí svobody, který má být výstrahou pro odsouzeného, aby uložený trest domácího vězení řádně vykonal, jinak bude tento náhradní trest vykonán. V případě porušení povinností vyplývajících z uloženého trestu domácího vězení se vykoná celý náhradní trest, nedochází k žádnému přepočtu jako u trestu OPP.⁹⁷

Zavedení trestu domácího vězení bylo velice diskutovaným tématem, a to jak v České republice, tak v jiných státech. Pro jeho zavedení svědčí skutečnost, že je tento trest velmi flexibilní, humánnější, že díky jeho ukládání dochází ke snižování nákladů na vězeňství, které

⁹⁵ ŠÁMAL: *Trestní zákoník I...*,s.714.

⁹⁶ Důvodová zpráva k zákonu č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

⁹⁷ ŠÁMAL: *Trestní zákoník I...*,s.715-718.

tak nejsou vynaloženy na výkon trestu odnětí svobody nebo také to, že díky tomu, že je alternativou ke krátkodobým trestům odnětí svobody, tedy je ukládán namísto nich, nedochází k negativním důsledkům, které výkon krátkodobých na odsouzené má. Proti jeho zavedení ovšem stojí fakt, že sice dochází ke snižování nákladů výše uvedených, avšak pořizovací náklady na elektronické kontrolní systémy nejsou nikterak zanedbatelné, tudíž úspora může být pouze relativní. Za negativum je dále považována skutečnost, že vědomí odsouzeného, že musí být po dobu stanovenou v určeném obydlí, na něj může mít zesílený psychologický nátlak spočívající v pokušení toto obydlí opustit a tak porušit řádný výkon trestu domácího vězení, dále také to, že by mohl být tento trest ukládán i v případech, ve kterých byl doposud ukládán některý z mírnějších trestů (například peněžitý trest) a dále to, že by mohlo ukládáním tohoto trestu dojít k diskriminaci, jelikož předpokladem uložení trestu domácího vězení je, že odsouzený má kde tento trest vykonat. Uložení tohoto trestu tak nepřichází v úvahu u lidí bez domova.⁹⁸

Podle mého názoru uložit trest domácího vězení namísto nepodmíněného trestu odnětí svobody, tedy ponechat odsouzeného na svobodě a pouze omezit jeho pohyb a kontrolovat jej, je vhodnou alternativou, jelikož jak jsem již několikrát uvedla výše, výkon trestu odnětí svobody má sám o sobě podstatný a převážně negativní vliv na odsouzeného, který se dostává do prostředí s velkým počtem odsouzených, kteří mohou mít zcela jiné morální hodnoty a názory oproti všeobecně vžitým v naší společnosti, tudíž odsouzený může být tímto prostředím do budoucna značně ovlivněn, což může vést k tomu, že namísto toho, aby se výkonem trestu odnětí svobody ponaučil, bude po propuštění na svobodu v páchání trestné činnosti pokračovat. Uložení trestu domácího vězení jsou zachovány veškeré vazby odsouzeného na jeho dosavadní život, odsouzený je schopen pokračovat ve výkonu svého dosavadního zaměstnání či nalézt zaměstnání nové, k čemuž ho bude vést i sám probační úředník pověřený kontrolou výkonu tohoto trestu. Pokud tedy pachatel skutečně splní podmínky pro uložení trestu domácího vězení, měl by mu být namísto nepodmíněného trestu odnětí svobody podle mého názoru uložen. Myslím si, že je to lepší řešení jak pro pachatele samotného, tak pro jeho rodinu a i pro poškozeného.

5.2 Ukládání trestu domácího vězení

Trest domácího vězení může být uložen jako samostatný trest a dále i vedle jiného druhu trestu. Jako samostatný může být tento trest uložen i v případě, že možnost jeho uložení

---

⁹⁸ KRAHL, Matthias. Elektronicky hlídané domácí vězení, *Právní rozhledy*, 1998, roč. 6, č. 5, s. 229.

není výslovně uvedena u příslušného trestného činu ve zvláštní části tr. zákoníku. Tr. zákoník v § 53 stanoví, že trest domácího vězení nemůže být uložen vedle trestu odnětí svobody, tudíž tedy ani vedle podmíněného trestu odnětí svobody a dále vedle trestu OPP. Z ustanovení § 334f odst. 2 tr. řádu, který stanoví, že soud upustí od výkonu trestu domácího vězení nebo jeho zbytku, jestliže má být odsouzený vyhoštěn, lze dovodit, že nebude moci uložit trest domácího vězení ani vedle trestu vyhoštění.

Trest domácího vězení může být uložen za předpokladu kumulativního splnění podmínek uvedených v § 60 odst. 1 tr. zákoníku, těmito podmínkami jsou:

- a) skutečnost, že pachatel spáchal přečin,
- b) vzhledem k povaze a závažnosti spáchaného přečinu a osobě a poměrům pachatele, lze mít důvodně za to, že postačí uložení tohoto trestu, a to popřípadě i vedle jiného trestu,
- c) pachatel dá písemný slib, že se ve stanovené době bude zdržovat v obydlí na určené adrese a při výkonu kontroly poskytne veškerou potřebnou součinnost.

Ad a) Trest domácího vězení tedy může být uložen stejně jako trest OPP za přečin. Vymezení pojmu přečin je obsaženo v § 14 odst. 2 tr. zákoníku.

Ad b) Soud musí s ohledem na povahu, závažnost spáchaného přečinu a dále vzhledem k osobě a poměrům pachatele posoudit, zda v konkrétním případě nepřichází v úvahu uložit trest odnětí svobody, popř. trest OPP, které vylučují možnost uložit trest domácího vězení a dále zda uložení trestu domácího vězení jako samostatného trestu je dostačující. Při posuzování se uplatní obecná kritéria určující povahu a závažnost trestného činu pro stanovení druhu trestu a jeho výměry uvedená v § 39 tr. zákoníku. Povahu přečinu určují zákonné znaky skutkové podstaty, která byla trestným činem naplněna (druh a význam porušeného či ohroženého zájmu chráněného tr. zákoníkem) a také konkrétní okolnosti spáchaného přečinu. Pokud jde o závažnost přečinu, uložení trestu domácího vězení bude přicházet v úvahu u přečinů s nižší typovou závažností. Důležitým hlediskem je také sama osoba pachatele a jeho poměry, kdy bude soud posuzovat dosavadní život pachatele, jeho chování po spáchání přečinu (zda se například snaží nahradit škodu poškozenému), možnost nápravy tohoto pachatele a dále také jeho osobní, rodinné, majetkové a jiné poměry.⁹⁹

Ad c) Soud si musí před uložení trestu domácího vězení vyžádat stanovisko pachatele, zda s uložení tohoto druhu trestu souhlasí, pachatel tak dá soudu příslib, že tento trest řádně vykoná. V případě negativního postoje pachatele k uložení tohoto druhu trestu by

---

⁹⁹ ŠÁMAL: *Trestní zákoník I...*, s.715-718.

mohlo dojít k tomu, že pachatel nebude mít od samého počátku v úmyslu tento trest vykonat, došlo by tak k výkonu náhradního trestu odnětí svobody a samotné uložení tohoto trestu by se stalo pouhou formalitou. Soud by trest domácího vězení v tomto případě neměl uložit.¹⁰⁰ S otázkou příslibu či souhlasu pachatele souvisí také otázka souhlasu osob žijících s tímto pachatelem v obydlí, ve kterém má pachatel vykonávat jemu uložený trest domácího vězení, jelikož uložení tohoto druhu trestu osobě, která žije ve společném obydlí s jinými osobami, dochází k omezování i těchto spolužijících osob, tudíž by bylo vhodné se do budoucna, po zhodnocení fungování praxe, což bude možné až za nějaký čas, protože trest domácího vězení je v našem právním řádu možné ukládat teprve od 1.1.2010, s touto otázkou vhodným způsobem vypořádat.

Trest domácího vězení může být uložen za splnění výše uvedených podmínek pachateli na dobu maximálně dvou let. Je tedy stanovena maximální výměra tohoto trestu, není však stanovena jeho minimální výměra. Z povahy věci tak vyplývá, že tento trest může být uložen například ve výměře jen jednoho týdne, otázkou ovšem je, zda uložení v takto nízké výměře bude mít nějaký vliv na osobu a život pachatele a zda tímto může dojít k nějaké nápravě pachatele, naplnění účelu trestu a zda takto uložený trest nepostrádá výchovný účel.¹⁰¹

Podle mého názoru ukládání trestu domácího vězení v maximální výměře by nemělo být obvyklé, a to především z toho důvodu, že trest domácího vězení je silným psychologickým nátlakem na pachatele, který se musí potýkat mimo jiné s pokušením, zda opravdu nemůže místo výkonu tohoto trestu na chvíli opustit, což si myslím objektivně nelze vydržet po dobu dvou let. Otázka výměry a její úpravy bude nejspíš řešena po zjištění výsledků praxe v ukládání tohoto druhu trestu, jelikož každý nový institut s sebou nese riziko, zda je nastaven ve všech směrech dokonale a teprve praxe může odhalit jeho nedostatky.

Trest domácího vězení může být uložen rozsudkem soudu, popř. trestním příkazem. Trestním příkazem může být v souladu s § 314e tr. řádu uložen pouze do jednoho roku.¹⁰² V kapitole věnující se trestu OPP jsem zmiňovala, že trest OPP může být trestním příkazem uložen pouze za předpokladu, že si soud předem vyžádá zprávu probačního úředníka, jejíž součástí bude stanovisko pachatele k uložení tohoto druhu trestu. U trestu domácího vězení tato podmínka z nepochopitelného důvodu chybí. Trest domácího vězení je sice diametrálně rozdílným trestem, než je trest OPP, avšak jedno mají podle mě společné, pachatel by měl

---

¹⁰⁰ ŠÁMAL: *Trestní zákoník I...*, s.717-718.

¹⁰¹ Tamtéž s.720-721

¹⁰² NAVRÁTILOVÁ, Jana. Trest domácího vězení. *Bulletin advokacie*. 2009, roč. 20, č. 10, s. 94-97.

vždy zaujmout kladné stanovisko k tomuto druhu trestu a k jeho výkonu, jelikož pokud s jeho uložením nebude souhlasit, tento trest zcela jistě řádně nevykoná, jelikož odpovědnost za výkon těchto druhů trestů nese pouze a jen odsouzený. V případě, že odsouzený sám nebude chtít tento trest vykonat, neučiní potřebné kroky k tomu, aby jej řádně vykonal, nemůže žádná třetí osoba ovlivnit následky toho, že tento odsouzený takto jemu uložený trest nevykoná, vyjma rodiny či přátel, popř. probačního úředníka, kteří mohou tohoto pachatele k řádnému výkonu pozitivně motivovat.

Pro případ porušení podmínek výkonu trestu domácího vězení soud již ve výroku odsuzujícího rozsudku, popř. trestního příkazu, stanoví náhradní trest odnětí svobody až do jednoho roku, k jehož výkonu dle § 61 tr. zákoníku dojde v případě zmaření podmínek stanovených v § 60 odst. 3 až 5 tr. zákoníku.¹⁰³ Výměra náhradního trestu odnětí svobody je stanovena maximálně do jednoho roku, což koliduje se skutečností, že trest domácího vězení je nejpřísnější alternativou k nepodmíněnému trestu odnětí svobody a také to, že u méně závažného peněžitého trestu zákon stanovuje náhradní trest odnětí svobody ve výměře do čtyř let.¹⁰⁴ Dle mého názoru zde zákonodárce pochybil, jelikož náhradní trest za trest domácího vězení v takto stanovené výměře není dostatečnou hrozbou pro pachatele, aby uložený trest domácího vězení řádně vykonal. Tento trest lze uložit i v případě velmi závažných trestných činů, u kterých rozhodně nebude žádoucí odejmout pachateli svobodu v případě řádného nevykonalí trestu domácího vězení pouze na 1 rok.

Místo výkonu trestu domácího vězení není stanoveno ve výroku rozsudku, popř. trestního příkazu, kterým je tento trest pachateli uložen, o tomto rozhoduje soud až v rámci vykonávacího řízení.¹⁰⁵

Zákon o soudnictví ve věcech mládeže v § 24 odst. 1 písm. g) umožňuje soudu pro mládež uložit mladistvému trestní opatření domácího vězení za podmínek stanovených v tr. zákoníku, když zákon o soudnictví ve věcech mládeže neobsahuje žádné ustanovení modifikující úpravu obsaženou v tr. zákoníku. Avšak s ohledem na to, že trest domácího vězení je podstatným zásahem do života mladistvého, který je ve věku, kdy se utváří jeho myšlenky a názory, vytváří si svou síť přátel, měl by soud pro mládež při rozhodování zvážit mimo osobní a majetkové poměry mladistvého a jeho zdravotní stav také skutečnost, zda navštěvuje nějaké zájmové kroužky či je členem sportovních klubů, jelikož uložením

---

¹⁰³ JELÍNEK: *Trestní právo...*, s. 375.

¹⁰⁴ ŠČERBA, Filip. Právní úprava nových alternativních trestů. *Bulletin advokacie*. 2009, roč. 20, č.10, s.86-89.

¹⁰⁵ Tamtéž

trestního opatření domácího vězení by neměl být mladistvý v tomto směru života nikterak omezen.¹⁰⁶

5.3 Povinnosti odsouzeného

Odsouzený je dle § 60 odst. 3 tr. zákoníku povinen zdržovat se v určeném obydlí ve dnech pracovního klidu a pracovního volna po celý den a v ostatních dnech od 20.00 hod. do 5.00 hod., pokud soud v rozsudku nestanoví jinak. Jelikož je právní úprava trestu domácího vězení v České republice postavena hlavně na zásadě individualizace trestu, může soud v rozsudku tento trest stanovit odlišně, než upravuje zákon, když může například trest domácího vězení stanovit jako tzv. víkendový, kdy je pachateli uloženo zdržovat se v určeném obydlí a dodržovat podmínky stanovené rozhodnutím soudu v době pracovního volna, pracovního klidu, popř. i v době státních svátků nebo jen několik dnů v týdnu. Při rozhodování soudu, jakým způsobem trest domácího vězení v konkrétním případě uloží, bude zejména rozhodná pracovní doba odsouzeného, zda vykonává vedle hlavního pracovního poměru i nějaký vedlejší pracovní poměr, zda nemusí dodržovat pracovní pohotovost, dále také zdravotní stav pachatele, jeho zájmy a povinnost pečovat o nezletilé děti. Jinak bude určen trest domácího vězení u pachatele, který je veden v evidenci uchazečů o zaměstnání a u pachatele, který je zaměstnán v pracovním poměru. Tyto skutečnosti tak povedou k přizpůsobení trestu v konkrétních případech.¹⁰⁷ Z obsahu zákonné úpravy lze dovodit, že je možné trest domácího vězení uložit ve větším rozsahu než stanovuje tr. zákoník, tj. i více hodin denně než od 20.00 hod. do 5.00 hod.

Odsouzený je v souladu s § 60 odst. 3 věta druhá tr. zákoníku oprávněn navštěvovat pravidelné bohoslužby či náboženská shromáždění, a to i době pracovního klidu a pracovního volna, z čehož lze dovodit, že takto to může soud povolit i v případě jakéhokoli jiného dne, který uzná za vhodný v případě ukládání trestu domácího vězení jiným způsobem, než tr. zákoník v § 60 odst. 3 určuje.¹⁰⁸

V případě, že odsouzenému v řádném výkonu trestu domácího vězení brání důležité důvody, tj. zejména výkon zaměstnání nebo povolání a poskytnutí zdravotní péče v zdravotnickém zařízení v důsledku onemocnění odsouzeného, není odsouzený povinen zdržovat se v místě určeném a v čase určeném v rozhodnutí soudu, kterým byl trest domácího vězení tomuto pachateli uložen, tyto důvody se tak nepovažují za zmaření výkonu trestu

---

¹⁰⁶ ŠÁMAL: *Trestní zákoník I...*, s.714-715.

¹⁰⁷ Tamtéž

¹⁰⁸ NAVRÁTILOVÁ: *Trest domácího vězení...*, s. 94-97.

domácího vězení a nemohou vést k výkonu náhradního trestu odnětí svobody, to vše za předpokladu, že tyto skutečnosti byly předem nepředvídatelné, tudíž u pachatele neexistovaly již v době rozhodování soudu o uložení trestu domácích vězení.¹⁰⁹

Stejně jako to umožňuje tr.zákoník v případě ukládání trestu OPP, může soud k zajištění náležitých výkonů trestu domácích vězení uložit odsouzenému přiměřená omezení a přiměřené povinnosti demonstrativně vyjmenované v § 48 odst. 4 tr. zákoníku. Tato přiměřená omezení a přiměřené povinnosti směřují odsouzeného k tomu, aby vedl řádný život a odsouzený je povinen je dodržovat pouze po dobu výkonu trestu domácích vězení, nikoli po dobu delší, jako je tomu například u podmíněného odsouzení k trestu odnětí svobody, kdy je pachatel povinen tyto dodržovat po zkušební dobu. Příkladem vhodné přiměřené povinnosti je povinnost podrobit se protialkoholní léčbě v případě, že se odsouzený dopustil přečinu pod vlivem alkoholu. Zaviněné nesplnění uložených přiměřených omezení nebo přiměřených povinností ze strany odsouzeného může být považováno za zmaření výkonu trestu domácích vězení, což může vést k výkonu náhradního trestu odnětí svobody.¹¹⁰

Soud dále zpravidla pachateli v souladu s § 60 odst. 4 tr. zákoníku stejně jako při ukládání trestu OPP uloží v případě, že při spáchání přečinu způsobil škodu, aby ji podle svých sil nahradil. Tato povinnost odsouzeného trvá jen po dobu výkonu trestu domácích vězení a neuložení této povinnosti musí být soudem řádně odůvodněno.

V neposlední řadě může být pachateli ve věku blízkém věku mladistvých vedle přiměřených omezení a přiměřených povinností uloženo některé z výchovných opatření uplatňovaných v trestních věcech mladistvých. Bude tak přicházet v úvahu například uložení probačního programu či dohledu probačního úředníka, jejichž účelem je působit na odsouzeného a vést ho k tomu, aby vedl řádný život. Zaviněné nesplnění těchto opatření uložených výchovných opatření může být také posuzováno jako zmaření výkonu trestu domácích vězení a může vést k výkonu náhradního trestu odnětí svobody.¹¹¹

5.4 Výkon trestu domácích vězení a jeho kontrola

5.4.1 Obecně o výkonu trestu domácích vězení a náhradního trestu odnětí svobody

Jakmile se rozhodnutí soudu, kterým byl pachateli uložen trest domácích vězení, stane vykonatelným, zašle předseda senátu v souladu s § 334a tr. řádu odsouzenému nařízení výkonu trestu, ve kterém určí místo tohoto výkonu a jeho počátek. Jako místo výkonu trestu

¹⁰⁹ ŠÁMAL: *Trestní zákoník I...*,s.727-728.

¹¹⁰ Tamtéž

¹¹¹ ŠČERBA, Filip. Probace a její projevy v českém trestním právu. *Trestněprávní revue*. 2009, roč. 9, č. 10, s.300.

domácího vězení předseda senátu stanoví místo trvalého pobytu odsouzeného, popř. místo, kde se zdržuje a přihlédne zároveň k místu výkonu zaměstnání, k osobním a rodinným poměrům. Počátek výkonu trestu domácích vězení určí předseda senátu tak, aby si mohl odsouzený ještě před započítáním tohoto výkonu obstarat své záležitosti.

Předseda senátu má dle § 334d tr. řádu právo odložit nebo přerušit výkon trestu domácích vězení na potřebnou dobu, a to z důležitých důvodů, přičemž doba, po kterou byl výkon trestu domácích vězení přerušen, se nezapočítává do doby výkonu tohoto trestu. Tímto důležitým důvodem může být například stěhování pachatele do nového domu či bytu.

Tr. řád dále upravuje možnost upuštění od výkonu trestu domácích vězení za podmínek stanovených v § 344f.

Z důležitých důvodů, kterými mohou být například právní moc rozhodnutí civilního soudu o vypořádání zaniklého společného jmění odsouzeného a jeho bývalé manželky, kterým bylo určeno, že dům či byt, ve kterém si měl odsouzený vykonat trest domácích vězení na základě rozhodnutí soudu, připadl do výlučného vlastnictví této bývalé manželky odsouzeného, může dle § 334e tr. řádu předseda senátu soudu, který rozhodoval o nařízení výkonu trestu domácích vězení, na návrh odsouzeného, probačního úředníka pověřeného kontrolou výkonu trestu domácích vězení nebo i bez návrhu, rozhodnout o změně místa výkonu tohoto trestu a doby, po kterou se má odsouzený v tomto místě zdržovat a také o změně přiměřených omezení a přiměřených povinností stanovených odsouzenému. Jedinou podmínkou je, že touto změnou nesmí dojít ke změně počtu hodin v týdnu, po které se má odsouzený v určeném obydlí zdržovat a rozsahu přiměřených omezení a přiměřených povinností v neprospěch odsouzeného.

V případě, že odsouzený řádně nevykoná trest domácích vězení, tedy nebude se ve stanoveném čase zdržovat v určeném obydlí, nebude plnit uložená přiměřená omezení a přiměřené povinnosti, popř. výchovná opatření, sdělí tuto skutečnost provozovatel elektronického monitoringu či probační úředník vykonávající kontrolu výkonu trestu domácích vězení v souladu § 334c tr. řádu soudu, který výkon tohoto trestu nařídil. O nařízení výkonu náhradního trestu odnětí svobody a způsobu jeho výkonu pak rozhodne předseda senátu na návrh probačního úředníka, avšak může tak rozhodnout i bez tohoto návrhu, a to ve veřejném zasedání. Soud musí při rozhodování, zda dojde k výkonu náhradního trestu odnětí svobody, posuzovat celkové chování odsouzeného v průběhu výkonu trestu, nemůže být tedy obecně nařízen výkon náhradního trestu odnětí svobody jen pro porušení jednoho přiměřeného omezení. Problematické je, když pachatel po dobu výkonu trestu domácích vězení nevede řádný život či poruší svůj písemný slib, který před uložením tohoto trestu

soudu dal, tj. například neposkytne probačnímu úředníkovi potřebnou součinnost, v těchto případech se nejedná o porušení podmínek domácího vězení, tudíž toto není důvodem pro výkon náhradního trestu odnětí svobody.

5.4.2 Kontrola výkonu trestu domácího vězení

K nejstarším způsobům kontroly výkonu trestu domácího vězení patří kontrola odsouzeného pomocí pevné telefonní linky, tento způsob byl však problematický zejména s ohledem na to, že nebylo zcela jednoznačně možné poznat, zda probačnímu úředníkovi opravdu telefonuje odsouzený. V současné době se uplatňují dva systémy kontroly, a to kontrola pomocí elektronického náramku spojeného s řídicí jednotkou v obydlí odsouzeného a dále prostřednictvím vysílačky umístěné na těle odsouzeného.¹¹² Kontrola pomocí elektronického náramku je v praxi nejužívanější a také levnější a spočívá v tom, že je na kotník odsouzeného připevněn pásek s elektrickým obvodem, jehož součástí je zařízení, které neustále vysílá signál přijímaný řídicí jednotkou umístěnou v bytě odsouzeného, která pravidelně signalizuje kontrolnímu středisku, zda byl napojen signál mezi tímto náramkem a řídicí jednotkou, tj. zda je odsouzený v místě výkonu trestu domácího vězení přítomen.¹¹³

K zajištění funkčního systému kontroly výkonu domácího vězení v České republice má dojít postupně, vývoj je rozdělen do tří fází :

- v první fázi má být kontrola výkonu domácího vězení zabezpečena pomocí namátkových kontrol Probační a mediační služby, tato fáze by měla trvat do zavedení elektronického kontrolního systému, k čemuž by mělo dojít během roku 2011,
- ve druhé fázi by měla být kontrola výkonu trestu domácího vězení prováděna pomocí elektronického monitoringu, kdy bude na základě otevřeného zadávacího řízení vybrán provozovatel elektronického monitoringu osob, který bude úzce spolupracovat s Probační a mediační službou a dále dojde k legislativním změnám, novelizacím v souladu s vyhodnocením prvních zkušeností se zavedením tohoto druhu trestu a dosavadními zkušenostmi praxe evropských zemí,
- ve třetí fázi, jež by měla nastat během let 2011 až 2013 by mělo dojít k úplnému propojení aplikace trestu domácího vězení a elektronického monitorovacího systému provedenými legislativními změnami a činnostmi Probační a mediační služby.¹¹⁴

¹¹² JELÍNEK: *Trestní právo...*, s. 374-377.

¹¹³ KRÁL, Vladimír. Domácí vězení- další alternativní trest? *Trestněprávní revue*. 2007, roč. 7, č. 8, s. 235.

¹¹⁴ *Domácí vězení*. [online]. justice.cz, 6. prosince 2010 [cit. 7. prosince 2010]. Dostupné na <<http://portal.justice.cz/justice2/MS/ms.aspx?o=23&j=33&k=5266&d=310180>>.

Pokud jde o právní úpravu kontroly výkonu trestu domácího vězení, tu obsahuje tr. řád, který v § 334b stanovuje, že kontrolu zajišťuje za prvé Probační a mediační služba ve spolupráci s provozovatelem elektronického kontrolního systému pomocí detekce pohybu odsouzeného a za druhé Probační a mediační služba pomocí namátkové kontroly prováděné probačním úředníkem, přičemž odsouzený je povinen umožnit probačnímu úředníkovi pověřenému kontrolou výkonu trestu domácího vězení vstup do místa tohoto výkonu. Sankci za nesplnění této povinnosti však trestní právo neobsahuje. Dále tr. řád v § 334h stanovuje, že podrobnosti této kontroly mohou být stanoveny vyhláškou Ministerstva spravedlnosti. Touto vyhláškou je vyhláška č. 456/2009, o kontrole výkonu trestu domácího vězení, účinná od 1.1.2010 (dále již jen „vyhláška o kontrole“).¹¹⁵

Vyhláška o kontrole v § 1 stanovuje, že kontrola výkonu trestu domácího vězení spočívá zejména v provádění namátkových kontrol, užití elektronického kontrolního systému, vedení dokumentace o všech úkonech spojených s kontrolou, vyhodnocování plnění uložených přiměřených omezení a přiměřených povinností, prověřování, zda odsouzený nahrazuje způsobenou škodu a zda plní uložená výchovná opatření, prověřování důvodů porušení podmínek trestu a informování soudu o porušení jakýchkoli podmínek výkonu trestu.

Probační úředník je v souladu s § 3 vyhlášky o kontrole povinen hned na počátku výkonu trestu domácího vězení poučit odsouzeného a osoby žijící s ním ve společném obydlí o omezeních spojených s výkonem trestu domácího vězení a dále o povinnostech odsouzeného co se týče jeho součinnosti, ke které se zavázal. V čem konkrétně spočívá tato součinnost, upravuje § 4 odst. 1 vyhlášky o kontrole. Výkon trestu domácího vězení obecně spočívá na součinnosti mezi odsouzeným, probačním úředníkem a soudem. Tak například je odsouzený povinen informovat probačního úředníka o tom, že nebude moci plnit podmínky výkonu tohoto trestu ve stanoveném místě a čase, o čemž probační úředník bezodkladně informuje soud, odsouzený dále může v průběhu výkonu svého trestu žádat probačního úředníka o pomoc s řešením problémů souvisejících s výkonem trestu domácího vězení, probační úředník projednává s odsouzeným zjištěné porušení podmínek výkonu trestu a o tomto informuje soud včetně stanoviska odsouzeného k tomuto zjištěnému porušení.

Vyhláška o kontrole dále v § 7 uvádí, že kontrola výkonu trestu domácího vězení zajišťovaná Probační a mediační službou ve spolupráci s provozovatelem elektronického kontrolního systému spočívá zejména v instalaci a deinstalaci elektronického kontrolního

---

¹¹⁵ Priority resortu justice v legislativní oblasti: rekonstrukce trestního řádu, projekt eJustice a trest domácího vězení. *Právní rozhledy*. 2009, roč. 17., č. 23, s.I.

systemu v místě výkonu trestu domácího vězení a technického zařízení na těle odsouzeného, poučení odsouzeného o fungování elektronického kontrolního systému a o nepřipustnosti jakýchkoli zásahů do tohoto systému ze strany odsouzeného a třetích osob, sledování odsouzeného po stanovenou dobu tímto elektronickým kontrolním systémem, prověření dostupnosti a funkčnosti elektronického kontrolního systému a evidenci zaznamenaných nepřítomností odsouzeného v místě a čase výkonu trestu domácího vězení. Kontrola výkonu trestu domácího vězení Probační a mediační službou ve spolupráci s provozovatelem elektronického kontrolního systému neznamena nemožnost provádění této kontroly také pomocí namátkových kontrol probačního úředníka v místě výkonu trestu.

Dle mého názoru by měla být kontrola výkonu trestu domácího vězení zajištěna jak pomocí elektronického kontrolního systému, tak pomocí namátkových kontrol, jelikož žádné elektronické zařízení nemůže nahradit kontakt probačního úředníka s odsouzeným, avšak na druhou stranu samotná kontrola probačního úředníka nemůže být dostatečná. Nelze tudíž předpokládat, že by byly soudy ochotny ukládat trest domácího vězení za předpokladu, že by byla kontrola jeho výkonu zabezpečena pouze namátkovými kontrolami probačních úředníků, kterých by za tímto účelem muselo být podstatně více než je tomu doposud, aby byla tato kontrola vůbec účinná.¹¹⁶ Úpravu nákladů domácího vězení a jejich náhrady obsahuje vyhláška č. 458/2009 Sb., kterou se stanoví denní sazba připadající na náklady spojené s výkonem trestu domácího vězení a způsob úhrady, účinná od 1.1.2010.

5.5 Právní úprava trestu domácího vězení ve Spojených státech amerických

Trest domácího vězení (house arrest, home confinement) se jako první začal uplatňovat v 80. letech 20. století ve Spojených státech amerických. Hlavním cílem jeho zavedení bylo stejně jako v České republice snižování nákladů na vězeňství a také snižování počtu uvězněných osob.¹¹⁷

V USA může být trest domácího vězení uložen jako samostatný alternativní trest k trestu odnětí svobody, jako opatření v rámci dohledu nad podmíněně odsouzeným a dále jako tzv. back end typ domácího vězení, kdy je odsouzenému uloženo domácí vězení po výkonu trestu odnětí svobody nebo posledních 60 až 180 dní výkonu tohoto trestu, jelikož se tak

---

¹¹⁶ srovnej ŠČERBA: *Právní úprava...*, s. 86-89.

¹¹⁷ *Zkušenosti ze zahraničí: americký vs. evropský model* [online]. justice.cz, 6. prosince 2010 [cit. 7. prosince 2010]. Dostupné na <<http://portal.justice.cz/justice2/MS/ms.aspx?j=33&o=23&k=5272&d=310185>>.

snižuje pravděpodobnost, že se odsouzený po propuštění z výkonu trestu odnětí svobody dopustí nějaké další trestné činnosti.¹¹⁸

V USA se rozlišují celkem tři typy domácího vězení. Jedná se o tzv. zákaz vycházení (curfew), kdy je odsouzenému uložen zákaz vycházet z určeného obydlí každý den v přesně stanovenou dobu, tzv. domácí zadržení (home detention), kdy je odsouzený povinen zdržovat se v určeném obydlí část dne vyjma předem schválené a plánované nepřítomnosti, zejména návštěva školy, výkon zaměstnání, náboženský obřad, schůzka s právníkem či jednání soudu a tzv. domácí vězení (home incarceration), kdy je odsouzený povinen zdržovat se v určeném obydlí nepřetržitě do celý den s výjimkou ošetření ve zdravotnickém zařízení a dalších aktivit, které soud odsouzenému výslovně schválí.¹¹⁹

V USA je kontrola výkonu trestu domácího vězení prováděna pomocí elektronického sledování a také kontrol probačního úředníka a rozlišuje se aktivní systém sledování (continuous signal system), kdy je odsouzený nepřetržitě monitorován a dále pasivní systém sledování (programmed contact system), kdy je odsouzenému uloženo, aby se v pravidelných intervalech ohlašoval.¹²⁰

---

¹¹⁸ KLEIN-SAFFRAN, Jody. *Electronically Monitored Home Confinement- Not a Panacea for Corrections, But a Useful Tool*. [online]. bop.gov, 1. prosince 2010 [cit. 7. prosince 2010]. Dostupné na <http://www.bop.gov/news/research_projects/published_reports/gen_program_eval/oreprelectronicmon.pdf>.

¹¹⁹ COURT&COMMUNITY. *Hone Confinement*. [online]. nyept.uscourts.gov, 11. srpna 2009 [cit. 22. listopadu 2010]. Dostupné na <<http://www.nyept.uscourts.gov/pdf/cchome.pdf>>.

¹²⁰ HOŘÁK, Jaromír. Domácí vězení a elektronická kontrola odsouzených. *Trestní právo*, 2005, roč. X, č. 12, s. 7-12.

Závěr

Na závěr mé diplomové práce chci shrnout, že období druhé poloviny 20. století bylo obdobím, kdy se celý svět potýkal s problémy trestní justice, která se v očích široké veřejnosti zdála být ne zcela funkční, když docházelo ke stálému zvyšování počtu odsouzených osob a na druhou stranu přesto kriminalita neklesala. Trestní justice založená na principu represe tak čelila velké kritice a spekulacím o její další možné existenci. Společnost nevěřila a v dnešní době stále nevěří tomu, že by trestem odnětí svobody mohlo vůbec někdy dojít k nápravě pachatele trestného činu, bylo proto jen otázkou času, kdy se do našeho právního řádu začnou dostávat prvky restorativní justice, jejímž projevem jsou zejména alternativní tresty. Aby bylo možné započít se zaváděním alternativních trestů do právních řádů jednotlivých států, bylo třeba začít chápat trestní justici jako retributivní a začít klást největší důraz nikoli na potrestání- odplatu pachatele, ale na obnovu trestným činem narušených vztahů a na náhradu škody poškozenému. Vlivem tohoto nového chápání trestní justice tak došlo k vytvoření prostoru pro široké uplatnění alternativních trestů, které jsou chápány jako jiná možnost potrestání pachatele, než je nepodmíněný trest odnětí svobody. Tyto tresty jsou tak jakousi „podanou rukou státu, který musí reagovat na trestný čin, nechce však přímo přistupovat k uvěznění pachatele.“¹²¹

Podstatou alternativních trestů je tak uložit pachateli trest, při kterém zůstane na svobodě, uložit mu dále určitá omezení či povinnosti, které bude nucen v průběhu výkonu uloženého trestu dodržovat, přičemž cílem těchto omezení a povinností je působit na pachatele preventivně, aby vedl řádný život, aby se u něj již trestná činnost neopakovala, tím zároveň ochránit společnost, uspokojit zájmy oběti trestného činu a dále pro případ, že by pachatel celkové podmínky takto jemu uloženého trestu nesplnil, vykonat na něm trest odnětí svobody, jelikož nesplnění všech těchto povinností je chápáno jako nepřijetí podané ruky státu, tudíž stát nemá zájem pachateli tuto ruku dále nabízet, proto pachateli uloží trest, který mu měl být od počátku uložen.

Filozofie alternativních trestů se mi z mého pohledu zdá velice progresivní, jelikož v případech méně závažných trestných činů, za které by byl pachateli uložen pouze krátkodobý trest odnětí svobody, není nutné potrestat tohoto pachatele právě trestem odnětí svobody, a to i nejenom protože je to nákladné, ale také z důvodu toho, že pachatel je izolován od společnosti, dostává se do prostředí věznice, kde není povinen se o sebe postarat, má zajištěno

---

¹²¹ SDRUŽENÍ PRO PROBACI A MEDIACI V JUSTICI. *Alternativní tresty*. [online]. spj.cz, 2. prosince 2010 [cit. 7. prosince 2010]. Dostupné na < http://www.spj.cz/opp/tresty/fm_tresty.html >.

bydlení, stravu a v neposlední řadě se setkává s jinými pachateli trestných činů, kteří na něj mohou mít negativní vliv. Z těchto důvodů se mi jeví jako jednoznačně lepší řešení ponechat tohoto pachatele na svobodě, kde mu zůstanou zachovány rodinné, pracovní a jiné společenské vztahy a vazby a uložit mu potřebná omezení a povinnosti a kontrolovat jej, aby vedl řádný život.

Má diplomová práce se zabývá problematikou těchto alternativních trestů, jelikož jsou stále aktuálním tématem, který v sobě zahrnuje řadu otázek a problémů, avšak také řadu možností pro jeho budoucí vývoj. Mým cílem bylo vytvořit tuto diplomovou práci tak, aby naplnila cíle, které jsem si v jejím úvodu stanovila, tedy vymezit pojem, historii a podstatu alternativních trestů a restorativní justice. Dále pak dostatečně podrobně popsat současnou hmotněprávní a procesněprávní úpravu některých alternativních trestů, poukázat na jejich nedostatky a problematické aspekty a tuto úpravu srovnat s předchozí právní úpravou obsaženou v trestním zákoně a s právní úpravou jiných států a dále celou práci doplnit o statistiky ukládání mnou v diplomové práci zmíněných alternativních trestů a nepodmíněného trestu odnětí svobody v České republice.

Použité prameny

Knihy, učebnice, komentované zákony

- BÍLÝ, Jiří. *Právní dějiny na území České republiky*. 1.vydání. Praha: Linde Praha, 2003. 474 s.
- DESSEMONTET, Francois., ANSAY, Tugrul. *Introduction to Swiss Law*. 3. vydání. Haag: Kluwer Law International, 2004. 351 s.
- JELÍNEK, Jiří. *Trestní zákoník a trestní řád: s poznámkami a judikaturou*. 1.vydání podle stavu k 1.1.2010. Praha: Leges, 2009. 1216 s.
- JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné*. 2.vydání Praha: Leges, 2010. 904 s.
- KALVODOVÁ, Věra. *Postavení trestu odnětí svobody v systému trestněprávních sankcí*. 1.vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2002. 272 s.
- KARABEC, Zdeněk. *Restorativní justice: Sborník příspěvků a dokumentů*. 1.vydání. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2003. 143 s.
- KRATOCHVÍL, Vladimír a kol. *Kurs trestního práva. Trestní právo hmotné. Obecná část*. 1.vydání. Praha: C.H.Beck, 2009. 797 s.
- KUČHTA, Josef a kol. *Základy kriminologie a trestní politiky*. 1.vydání. Praha: C.H.Beck, 2005. 544 s.
- LATA, Jan. *Účel a smysl trestu*. 1.vydání. Praha: LexisNexis, 2007. 114 s.
- OSMANČÍK, Otakar. Teze o alternativních trestech a probačních úřednících. In OSMANČÍK, Otakar a kol. (ed). *K problematice alternativních trestů a opatření*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1996. 151 s.
- PŘESLIČKOVÁ, Hana, GAJDOŠ, Radek, KRUTINA, Miroslav. *Obecně prospěšné práce a další instituty restorativní justice: Informativní brožura pro nevládní organizace a účastníky trestního řízení*. 1.vydání. Praha: Český helsinský výbor, 2003. 72 s.
- SOTOLÁŘ, Alexander, PÚRY, František, ŠÁMAL, Pavel. *Alternativní řešení trestních věcí v praxi*. 1.vydání. Praha: C.H.Beck, 2000. 468 s.
- ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník I. §1 až 139. Komentář*. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2009. 1287 s.
- ŠČERBA, Filip. *Výběrová bibliografie článků z trestního práva 1997-2005*. 1.vydání. Praha: Linde, 2006. 239 s.
- VANDUCHOVÁ, Marie. Peněžitý trest- praxí nedocenená alternativa trestu odnětí

svobody? In VANDUCHOVÁ, Marie, GRIVNA, Tomáš (ed). *Pocta Otovi Novotnému k 80. narozeninám*. Praha: Wolters Kluwer, 2008. 491 s.

- VLČEK, Eduard. *Dějiny trestního práva v Českých zemích a v Československu*. 3. nezměněné vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2006. 66 s.
- VŮJTĚCH, Jan a kol. *Výzkum institutu obecně prospěšných prací*. 1. vydání. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1998. 155 s.
- ZEHR, Howard. *Úvod do restorativní justice*. Praha: Sdružení pro probaci a mediaci v justici, 2003. 48 s.

Časopisy

- HÁKOVÁ, Lucie, KOTULAN, Petr, ROZUM, Jan. Několik poznámek k trestu obecně prospěšných prací. *Trestní právo*, 2005, roč. X, č. 4, s. 9-14.
- HOŘÁK, Jaromír. Domácí vězení a elektronická kontrola odsouzených. *Trestní právo*, 2005, roč. X, č. 12, s. 7-12.
- KALMTHOUT, Anton. Realizace alternativních trestů, některé zkušenosti západoevropských zemí. *Právní rozhledy*, 1997, roč. 5, č. 12, s. 620-626.
- KRAHL, Matthias. Elektronicky hlídané domácí vězení, *Právní rozhledy*, 1998, roč. 6, č. 5, s. 229-233.
- KRÁL, Vladimír. Domácí vězení- další alternativní trest? *Trestněprávní revue*, 2007, roč. 7, č. 8, s. 235-238.
- NAVRÁTILOVÁ, Jana. Trest domácího vězení. *Bulletin advokacie*, 2009, roč. 20, č. 10, s. 94-97.
- POLMOVÁ, Olga. K jednomu z problémů výkonu trestu obecně prospěšných prací. *Trestněprávní revue*, 2008, roč. 8, č. 3, s. 80.
- SOUKUP, Pavel. Peněžitý trest. *Trestní právo*, 2007, roč. XII, č.9, s. 24-32.
- ŠÁMAL, Pavel. K úpravě trestních sankcí ve vládním návrhu rekodifikace trestního zákoníku. *Trestněprávní revue*, 2005, roč. 5, č. 5, s.113.
- ŠČERBA, Filip. Právní úprava nových alternativních trestů. *Bulletin advokacie*, 2009, roč. 20, č.10, s.86-89.
- ŠČERBA, Filip. Probace a její projevy v českém trestním právu. *Trestněprávní revue*, 2009, roč. 9, č. 10, s.300.

- ŠÍDOVÁ, Dagmar. Výkon náhradního trestu odnětí svobody. *Právní rozhledy*, 1998, roč. 6, č. 8, s. 410.
- ŽATECKÁ, Eva, FRYŠTÁK, Marek. Trest obecně prospěšných prací z pohledu nového trestního zákoníku a případných změn dalších souvisejících předpisů. *Trestní právo*, 2007, roč. XII, č. 9, s. 5-8.
- Priority resortu justice v legislativní oblasti: rekonstrukce trestního řádu, projekt eJustice a trest domácího vězení. *Právní rozhled*, 2009, roč. 17, č. 23, s.I.

Právní předpisy

- zákon č. 11/1918 Sb., o zřízení samostatného státu československého, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 86/1950 Sb., trestní zákon, ve znění zákona č. 63/1956 Sb. účinném ke dni 1.1.1957
- zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění zákona č. 52/2009 Sb. účinném ke dni 1.4.2009
- zákon č. 141/1961, trestní řád, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 218/2003 Sb., zákon o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže), ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
- vyhláška č. 456/2009, o kontrole výkonu trestu domácího vězení, ve znění pozdějších předpisů
- vyhláška č. 458/2009 Sb., kterou se stanoví denní sazba připadající na náklady spojené s výkonem trestu domácího vězení a způsob úhrady, ve znění pozdějších předpisů
- SR 311.0, Schweizerisches Strafgesetzbuch vom 21. Dezember 1937

Judikatura

- Rozhodnutie Najvyššieho súdu z 22. septembra 1966, sp.zn. 8 Tz 47/66, publikované ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. R 4/1967
- Rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 29. 11. 1966, sp.zn. 5 Tz 52/66,

publikované ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. R 32/1967

- Rozsudok Najvyššieho súdu ČSSR zo 17. 2. 1977, sp. zn. 2 Tzf 3/76, publikovaný ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. R 22/1977/I tr
- Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR ze dne 23. 2. 1983, sp. zn. 11 Tz 3/83, publikované ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. R 46/1983-II
- Stanovisko trestního kolegia Nejvyššího soudu ČSR ze dne 12. 3. 1987, č. j. Tpj 21/87, publikované ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. R 4/1988
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČSR ze dne 28. 8. 1987, sp. zn. 1 Tz 23/87, publikovaný ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. R 51/1988-I
- Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 27. 2. 1996, sp. zn. 2 Tzn 13/96, publikovaný ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. R 54/1996
- Stanovisko trestního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 29.10.1996, sp.zn. Stn 1/96, publikované ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. R 36/1996
- Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 23. 10. 1998, sp. zn. 7 Tz 138/98, publikované ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. R 50/1999
- Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 8. 4. 2003, sp. zn. 4 Tz 16/2003, publikovaný ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. R 2/2005
- Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 24. 8. 2006, sp. zn. 3 To 668/2006, publikované ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. R 47/2007
- B 1/1975-16 Sbíрка soudních rozhodnutí a stanovisek

Internetové zdroje

- *Domáci vězení*. [online]. justice.cz, 6. prosince 2010 [cit. 7. prosince 2010]. Dostupné na <<http://portal.justice.cz/justice2/MS/ms.aspx?o=23&j=33&k=5266&d=310180>>.
- *Zkušenosti ze zahraničí: americký vs. evropský model* [online]. justice.cz, 6. prosince 2010 [cit. 7. prosince 2010]. Dostupné na <<http://portal.justice.cz/justice2/MS/ms.aspx?j=33&o=23&k=5272&d=310185>>.
- KLEIN-SAFFRAN, Jody. *Electronically Monitored Home Confinement- Not a Panacea for Corrections, But a Useful Tool*. [online]. bop.gov, 1. prosince 2010 [cit. 7. prosince 2010]. Dostupné na <http://www.bop.gov/news/research_projects/published_reports/gen_program_eval/orepre>.

[lectronicmon.pdf](#)>.

- COURT&COMMUNITY. *Hone Confinement*. [online]. nyept.uscourts.gov, 11. srpna 2009 [cit. 22. listopadu 2010]. Dostupné na <<http://www.nyept.uscourts.gov/pdf/cchome.pdf>>.
- SDRUŽENÍ PRO PROBACI A MEDIACI V JUSTICI. *Alternativní tresty*. [online]. spj.cz, 2. prosince 2010 [cit. 7. prosince 2010]. Dostupné na <http://www.spj.cz/opp/tresty/frm_tresty.html>.

Ostatní zdroje

- Důvodová zpráva k zákonu č. 41/2009 Sb., o změně některých zákonů v souvislosti s přijetím trestního zákoníku
- Důvodová zpráva k zákonu č. 40/2009 Sb., trestní zákoník
- Důvodová zpráva k vládnímu návrhu zákona č. 265/2001 Sb., kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony
- Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod
- Statistické ročenky Ministerstva spravedlnosti

Shrnutí

Tato diplomová práce pojednává o problematice alternativních trestů, kdy se v první řadě zabývá samotným pojmem alternativních trestů, dále historickým vývojem a podstatou alternativních trestů, která úzce souvisí s principy tzv. restorativní justice a v neposlední řadě rovněž systémem alternativních trestů. Stěžejním obsahem této diplomové práce je popis hmotněprávní a procesněprávní stránky vybraných alternativních trestů v užším pojetí, a to konkrétně trestu obecně prospěšných prací a trestu domácího vězení a jednoho z alternativních trestů v širším pojetí, a to peněžitého trestu a možnosti jejich uplatnění jako trestních opatření v rámci trestání mladistvých pachatelů a dále srovnání účinné právní úpravy těchto alternativních trestů s právní úpravou obsaženou v zákoně č. 140/1961 Sb., trestní zákon a také srovnání právní úpravy trestu obecně prospěšných prací a peněžitého trestu v České republice s právní úpravou ve Švýcarsku a právní úpravy trestu domácího vězení v České republice s právní úpravou ve Spojených státech amerických.

Abstract

This thesis deals with the issue of alternative sentences and is primarily concerned with the term of alternative sentences, as well as history of alternative sentences and nature of alternative sentences, which is related to the principles of restorative justice and system of alternative sentences. The main content of this thesis is a description of the substantive and procedural part of selected alternative sentences in the narrower sense- a sentence of community service and house arrest and one of the alternative sentences in a broader sense- a monetary penalty, and their potential use as a sentences for juveniles and also a comparison of legal regulation of these alternative sentences with the regulation contained in the Criminal Code No. 140/1961 and a comparison of legal regulations of the sentence of community service and monetary penalty in the Czech Republic with the regulation in Switzerland and legal regulation of the sentence of house arrest in the Czech Republic with the regulation in the United States of America.

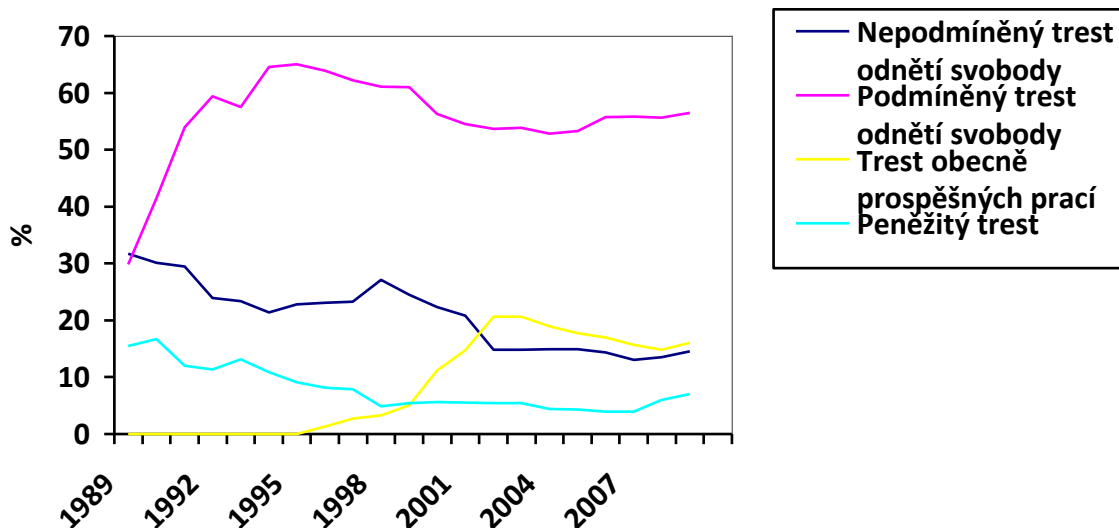
Seznam klíčových slov

- alternativní tresty
- restorativní justice
- obecně prospěšné práce
- peněžitý trest
- denní sazby
- domácí vězení
- elektronický monitoring

List of keywords

- alternative sentences
- restorative justice
- community service
- monetary penalty
- day-fines
- house arrest
- electronic monitoring

Příloha: Statistika uložených alternativních trestů v České republice¹²²

Z uvedeného grafu jednoznačně vyplývá, že alternativní tresty, konkrétně zde uvedený podmíněný trest odnětí svobody, trest OPP a peněžitý trest mají v našem právním řádu velký význam.

Co se týče poměru uplatňování nepodmíněného a podmíněného trestu odnětí svobody, lze z grafu vyčíst, že do roku 1990 byl více uplatňovaným trestem nepodmíněný trest odnětí svobody, kdy rokem 1990 došlo k výměně rolí těchto dvou druhů trestů v právním řádu České republiky, jelikož míra uplatňování podmíněného trestu odnětí svobody započala stoupat, kdežto míra uplatňování nepodmíněného trestu odnětí svobody pomalu klesala. Nepodmíněný trest odnětí svobody tedy přestal být nejčastěji uplatňovaným trestem v našem právním řádu.

Četnost ukládání peněžitého trestu po celou dobu jeho existence v našem právním řádu více méně stagnovala, tento druh trestu nebyl doposud ukládán početněji než nepodmíněný ani podmíněný trest odnětí svobody, avšak do roku 1999 byl peněžitý trest ukládán častěji, než byl v té době ukládán trest OPP, jehož uplatňování mělo však již od počátku jeho existence v našem právním řádu vzrůstající tendenci, tudíž v roce 2000 již míra uplatňování trestu OPP začala převyšovat míru uplatňování peněžitého trestu.

Ve vztahu mezi uplatňováním trestu OPP a nepodmíněného trestu odnětí svobody byl velice významným rok 2002, kdy došlo zajímavě ke vzrůstu ukládání trestu OPP ve stejném poměru (celkem asi o 6 %) jako došlo k poklesu ukládání nepodmíněného trestu odnětí

¹²² Graf vypracován na základě údajů získaných ze statistických ročenek Ministerstva spravedlnosti.

svobody. K tomuto efektu došlo především díky skutečnosti, že s účinností od 1.1.2002 byla novelou tr. řádu č. 265/2001 Sb. zrušena možnost ukládat nepodmíněný trest odnětí svobody do jednoho roku trestním příkazem, když nově bylo stanoveno, že je možné trestním příkazem uložit pouze podmíněný trest odnětí svobody do jednoho roku. Do této doby se nepodmíněné tresty odnětí svobody do jednoho roku ukládaly ve velké míře trestním příkazem, proto se dalo předpokládat, že zrušení této možnosti rozhodnout o vině a uložit pachateli nepodmíněný trest odnětí svobody ve zjednodušeném řízení před samosoudcem, se nějakým způsobem promítne do míry ukládání tohoto druhu trestu.

Lze tedy shrnout, že v současné době jsou v České republice nejčastěji ukládanými tresty podmíněný trest odnětí svobody a trest OPP. Nepodmíněný trest odnětí svobody je až třetím nejčastěji ukládaným trestem.

V mém grafu není zahrnut trest domácího vězení, když tento je možné ukládat dle trestněprávní úpravy České republiky teprve od 1.1.2010, tudíž by se míra jeho uplatňování v tomto grafu jen těžce promítla. Nelze ovšem říci, jak bude tento graf vypadat za několik let existence a uplatňování tohoto druhu trestu v našem právním řádu, dá se předpokládat, že by do budoucna mohl trest domácího vězení hrát velkou roli mezi ostatními alternativními tresty v tomto mém grafu uvedenými.